

STAN na 21 kwietnia 2019

wszystko poprawione !!!!

ŹRÓDLAK Wojciech

Skorowidz ikonografii łódzkiej. (przedmiotowy)

(w dodatku ilustrowanym p.t. „Łódź w Ilustracji” do „Kurier Łódzkiego”,
24 VIII 1924 – 27 VIII 1939, nr 34)

**>> ostatni opracowany numer „Łodzi w Ilustracji”:
nr 52, z 29 XII 1935 r. <<**

© korzystaj do woli z tych informacji, ale nie zapomnij w
odsyłaczku podziękować; uzupełnienia, korekty i uwagi mile
widziane

UWAGA:

**KORZYSTAJ Z PRZYCISKU „PLAN DOKUMENTU”, KTÓRY ZNAJDZIESZ NA
PASKU W GÓRZE EKRANU (lupa na tle ikony dokumentu), ŻEBY POZNAĆ
OGÓLNIĘ STRUKTURĘ HASEŁ LUB SZYBKO ODNALEŹĆ POSZUKIWANE
HASŁO.**

WSTĘP

Zasady opisów

1. Na tym etapie pracy skoncentrowano się wyłącznie na zapisach bibliograficznych
2. Informacje pod danym hasłem o instytucji, stowarzyszeniu itp. mają wyłącznie charakter roboczy. Ich rzetelne opracowanie jest zaplanowane na drugi etap prac nad skorowidzem.
3. W zasadzie wszystkie informacje zawarte w opisach pod hasłami pochodzą z podpisów pod zdjęciami opublikowanymi w „Łodzi w Ilustracji”. Jeżeli zostały rozszerzone w oparciu o inne materiały, to wymieniono je w „Bibliografii” danej osoby.
4. Układ i ilość haseł jest odzwierciedleniem odnalezionych fotografii do danego tematu. Inaczej mówiąc: nie ma zdjęcia nie ma hasła !
5. Żółte **podświetlenia** to informacje „do wyjaśnienia” lub „do uzupełnienia”.
6. Opisy zostały tak sformułowane, aby można było dokonać wstępnego wyboru poszukiwanego zdjęcia bez jego oglądania.
7. Tam gdzie było to do ustalenia lub taka informacja została zawarta w podpisie podano dokładne daty wykonania danego zdjęcia.
8. W odniesieniu do placówek łódzkich różnego rodzaju instytucji, stowarzyszeń i organizacji itp. przyjęto jednolitą formę „oddział łódzki” zamiast np. „w Łodzi”

LITERA „Z”

1. ZABAWY

– karnawałowe

patrz: **BALE** – karnawałowe

2. ZAJEZDNIĘ (tramwajowe)

– Kolei Elektrycznej Łódzkiej [tramwaje miejskie]

= Zajezdnia I

Adres: ul. Tramwajowej 6.

= Zajezdnia II

Adres: ul. Dąbrowska ...

– Łódzkie Wąskotorowe Elektryczne Koleje Dojazdowe [tramwaje podmiejskie]

= Zajezdnia „Brus”

= Zajezdnia „Chocianowice”

Uruchomiona wraz z linią pabianicką 4/17 I 1901 r., przeznaczona dla jej obsługi. Na jej terenie powstała zbudowano też niewielką elektrownię dla zasilania tej linii. Od lipca 1934 r. w wydzielonej części hali postojowej taboru pomieszczono garaż i warsztaty dla obsługi autobusów eksploatowanych przez ŁWEKD. Autobusy pozostawały na terenie zajezdni do 196... kiedy to przeniesiono je do zajezdni .....

1934

– nr 30, z 29 VII, s. 4: Inauguracja linii autobusowej z Łodzi, przez Łask, Zduńską Wolę do Sieradza, z udziałem przedstawicieli dyrekcji ŁWEKD i łódzkich dziennikarzy (**20.7.1934**)

– uczestnicy inauguracji na tle autobusu „Polski Saurer” z tej linii; zdjęcie wykonane na szosie pabianickiej, przed zajezdnią

– uczestnicy inauguracji; zdjęcie wykonane przed bramą zajezdni

– uczestnicy inauguracji w towarzystwie dyrektora naczelnego ŁWEKD – inż. Stanisława Wrede podczas zwiedzania zajezdni

= Zajezdnia „Helenówek”

3. ZAKŁADY

– przemysłowe

patrz: – **FABRYKI**
– **FIRMY, PRZEDSIĘBIORSTWA**

– ubezpieczeniowe

patrz: **FIRMY, PRZEDSIĘBIORSTWA** – ubezpieczeniowe – Powszechny Zakład Ubezpieczeń Wzajemnych (PZUW)

= Zakład Ubezpieczeń Społecznych, oddział w Łodzi

porównaj: **OSOBY** – **SASORSKI** Stanisław (dyr. oddz. ZUS w Poznaniu)

Adres: .....

Powstał ..... 193...

– wychowawcze

= Zakład Wychowawczo–Rzemieślniczy Tow. Kulturalno–Oświatowego „Przyszłość”

porównaj: **TOWARZYSTWA** – kulturalno-oświatowe – Tow. Kult.–Oświatowe „Przyszłość”

Adres: Dworska 14

1928

- nr 3, z 15 I, s. 3: wizyta bp Wincentego Tymienieckiego
  - ks. bp w otoczeniu wychowanków
  - jw.; „jasełka” w wykonaniu wychowanków Zakładu

= Zakład Wychowawczy „sienkiewiczówka”

patrz: **DOMY** – opieki – „Sienkiewiczówka” Łódzkiej Rodziny Radiowej (dla ociemniałych dzieci)

4. ZAKONY

porównaj: **ORGANIZACJE i STOWARZYSZENIA SPOŁ.–ZAWODOWE** – katolickie

BIBLIOGRAFIA:

- [1] *Zakonnice w Łodzi międzywojennej*; [w:] „Tygodnik Powszechny”, 1980 nr 36, s. ....
- [2] S. I. Panczerzyńska, *Zakony i zgromadzenia zakonne żeńskie w diecezji łódzkiej od jej powstania [1922] do 1966*, rkps
- [3] M. Piaszyk, *Żeńska grupa zakonna w Polsce międzywojennej na przykładzie Zgromadzenia Sióstr Urszulanek SJK*, Lublin 1977.
- [6] SIDOROWSKA B., *Udział sióstr urszulanek SJK w zdobywaniu kwalifikacji zawodowych katechetek na terenie Łodzi w latach 1922-1939*; Warszawa 1971.

– ks.ks. Salezianie

porównaj: – **KLUBY** – sportowe – „Oratorium”
– **OSOBY** – **ŁATKA** Antoni (ks.)
– **SZKOŁY** – zawodowe – Szkoła Rzemiosł Towarzystwa Salezjańskiego

Adres: ul. Wodna 34.

W Łodzi od 4 VIII 1922 r., w związku z przejściem przez Towarzystwo Salezjańskie w Polsce Szkoły Rzemiosł prowadzonej przez Łódzkie Chrześcijańskie Towarzystwo Dobroczynności przy ul. Wodnej 34.

BIBLIOGRAFIA:

- [1] *Pięćdziesięciolecie matury, lata 1950–1954 i 1951–1955*. Wyd. Towarzystwo Salezjańskie w Łodzi. Łódź 2005.
- [2] RADZISZEWSKI Grzegorz, *Salezjańska Szkoła Mechaniczna w Łodzi, 1922–1962*. Łąd–Lublin 1996; praca magisterska.

1924

- nr 18, z 21 XII, s. 8: widok ogólny budynku Szkoły Rzemiosł i klasztoru oo. Salezjanów przy ul. Wodnej 34

1926

- nr 20, z 16 V, s. 1: uczestnicy nabożeństwa w łódzkiej katedrze z okazji kongresu o.o. Salezjanów (Łódź, **9.05.1926**)

1934

- nr 7, z 18 II, s. 1: akademia z okazji 12-lecia pontyfikatu papieża Piusa XI w sali górnej klasztoru oo. salezjanów w Łodzi, przy ul. Wodnej (**11.02.1934**)
- nr 44, z 4 XI, s. 6: akademia z okazji święta Chrystusa Króla w sali klasztoru o.o. Salezjanów w Łodzi, przewodniczył ks bp K. Tomczak; widok ogólny sali z uczestnikami (**28.10.1934**)

– oo. Bernardyni

– oo. Bonifratrzy

porównaj: – **OSOBY** – **MIKOŁAJCZYK** ..... (przeor; 1925–1931)
– **SZPITALE** – bonifratrów

Adres: ul. T. Kościuszki 4 (dziś ul. Kosynierów Gdyńskich 61) na Chojnach.

W połowie 1924 r. prowincjał zakonu bonifratrów – Jan Misiak zwrócił się do łódzkiej Kurii Biskupiej o zezwolenie na utworzenie domu zakonnego w Łodzi. W dniu 24 listopada taką zgodę otrzymał. W dniu 8 VIII 1925 r. bonifratrzy zakupili od Tomasza i Julii Dębowskich posiadłość na Chojnach, przy ul. T. Kościuszki, z planem wybudowania tu własnym sumptem kościoła, klasztoru, apteki i szpitala.

W dniu 26 sierpnia 1928 r. bp W. Tymieniecki poświęcił kamień węgielny pod budowę szpitala. W roku następnym (1929) jedno ze skrzydeł szpitala wraz z kaplicą zostało ukończone w stanie surowym. W latach następnych zakończono całą budowę i wyposażenie. Wzniesienie kościoła zaplanowana na lata 1939–1941, ale wojna pokrzyżowała te plany.

Historia ziołolecznictwa łódzkich bonifratrów zaczyna się w styczniu 1939 r. wraz z przybyciem z Wilna do Łodzi o. Melaniasza Skweręca, chociaż w znaczący sposób rozwinęło się ono dopiero po II wojnie światowej, szczególnie po 1956 roku [2].

Tu też funkcjonował gabinet dentystyczny, który zarabiał na dalsze inwestycje szpitalne bonifratrów [3].

Podczas wojny zakonnicy zostali usunięci a szpital przeznaczono wyłącznie dla Niemców.

Po wojnie zakonnicy powrócili do Łodzi, ale szpital został upaństwowiony i przejęty przez miasto pod nazwą Szpitala im. dr Józefa Brudzińskiego. W dniu 11 II 1996, w Światowy Dzień Chorych oraz z okazji 500 rocznicy urodzin św. Jana Bożego i 70-lecia założenia Konwentu Bonifratrów w Łodzi szpital został zwrócony Zakonowi [1].

Przeorzy łódzkiego Konwentu do wybuchu II wojny światowej: o. .... Mikołajczyk; **vel Mikołajewski** (1925–1931).

BIBLIOGRAFIA:

[1] BONISŁAWSKI Ryszard, *Wyprawa do ...księży*;

[w:] „Dziennik Łódzki”, wyd. A, 21–22 VIII 2004, nr 196, s. 12.

[2] GRONCZEWSKA Anna, *Wileńskie sekrety łódzkich bonifratrów*;

[w:] „Polska. Dziennik Łódzki”, wyd. A, 11 IX 2009, nr 213, s. 22.

[3] SOWA Jacek, *Jak bonifratrzy leczyli łódzkie zęby* [w szpitalu na Chojnach];

[w:] „Kocham Łódź” (dod. do „Polska. Dziennik Łódzki”), 19 IX 2010, nr 95, s. 8.

1929

– nr 44, z 3 XI, s. 3: Komitet Budowy szpitala Konwentu na Chojnach

1931

– nr 27, z 5 VII, s. 3: Komitet Budowy Szpitala „*in corpore*” z okazji pożegnania **odchodzącego z łódzkiej placówki** do ..... przewodniczącego Komitetu, przeora o. Mikołajewskiego; zdjęcie wykonane na tle budującego się szpitala

– oo. Franciszkanie

porównaj: - **KLASZTORY** – o.o. franciszkanów w Łagiewnikach
- **OSOBY - CHYLIŃSKI** Rafał (św.)

BIBLIOGRAFIA:

[1] H. Rud. [Henryk Rudnicki], *Klasztor Ojców Franciszkanów w Łagiewnikach*;

[w:] „Łódź w Ilustracji”, 9 VII 1939, nr 27, ss. 2-3.

– ss. Albertynki

porównaj: – **DOMY** – Dom dla Bezdomnych Kobiet
– **ŚWIETLICE** – Świetlica Przeciwalkoholowa dla Bezdomnych Kobiet

W Łodzi pojawiły się ..... Specjalizowały się w opiece nad bezdomnymi kobietami. Od 193.... prowadziły dla nich Dom Noclegowy przy ul. Strzelców Kaniowskich 32, w którym w II poł. marca 1939 r. otwarto też, przy współdziałaniu Wydziału Zdrowia Publicznego łódzkiego Magistratu, Świetlicę Przeciwalkoholową dla Bezdomnych kobiet.

– ss. Felicjanki

– ss. karmelitanki bose

porównaj: **KLASZTORY** – Karmelitanek Bosych

Zgromadzenie Sióstr Karmelitanek Dzieciątka Jezus założył w 1921 r. Maciej Józef Gądek (o. Anzelm od św. Andrzeja Corsini OCD; 1884–1969), przy współudziale Matki Teresy od św. Józefa (Janiny Kierocińskiej; 1885–1946), któremu przekazał charyzmat dziecięctwa Bożego wg „małej drogi” św. Teresy od Dzieciątka Jezus.

Kamień węgielny pod klasztor Karmelitanek w Łodzi, na Julianowie, przy obecnej ul. św. Teresy od Dzieciątka Jezus ...., został poświęcony 23 VII 1933 roku. Oddanie do użytku i konsekracja: ..... 193... roku. W tym czasie na tej parceli stał już niewielki drewniany budynek tymczasowego klasztoru.

Miejsce po 1. grobie na cm. Radogoszcz, przy ul. Zgierskiej.

Ostatnie 10 lat życia o. Gądek spędził w klasztorze karmelitów w Łodzi, przy ul. Liściastej/Czereśniowej. Po śmierci najpierw został pochowany na cmentarzu radogoskim. W r. 2008 jego szczątki zostały przeniesione do przedsionka kościoła karmelitów bosych przy ul. Czereśniowej. Proces beatyfikacyjny został przeprowadzony w archidiecezji łódzkiej w latach 2002–2008. Akta procesu zostały przekazane do Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych w Rzymie.

BIBLIOGRAFIA:

[1] (HOD.), *Mniszki opuszczą klasztor*; [w:] „Dziennik Łódzki”, wyd. A, 23 V 2006, nr 119, s. 7 (specjalna dyspensacja na opuszczenie na jedną dobę klasztoru, na spotkanie z papieżem Benedyktem XII)

– ss. Magdalenki

– ss. Pasterki

– ss. Przytulanki

porównaj: **SZPITALE** – im. św. Józefa

Osiedliły się w Łodzi w 19... roku.

W 1938 r. pracowały w szpitalu im. św. Józefa w Łodzi, przy ul. Wólczańskiej 195 na stanowiskach pielęgniarek.

1938

– nr 37, z 11 IX, s. 3: .....

– ss. Salezjanki

porównaj: – **OCHRONKI** – zakonne – Ochronka ss. salezjanek

– ss. Służebniczki Najświętszej Marii Panny (starowiejskie)

– ss. Świętej Rodziny z Bordeaux

porównaj: **SZPITALE** – Świętej Rodziny

– ss. Urszulanki

porównaj: **OSOBY** – **ŁOZIŃSKA** Aniela (przełożona)

Historia obecności szarych urszulanek na ziemi łódzkiej sięga 1921 r. Św. Urszula Ledóchowska na prośbę bp. Wincentego Tymienieckiego założyła siedem domów na terenie świeżo erygowanej diecezji: najpierw w Ozorkowie, potem trzy w Łodzi, następnie w Arturówku i Kazimierzu oraz w Łęczycy, która w 1992 r. weszła w skład nowo utworzonej diecezji łowickiej.

W marcu 1922 r. do pracy apostołskiej w fabrycznej Łodzi przyjechała pierwsza siostra. Za zgodą kuratorium objęła funkcję wizytatorki religii w szkołach powszechnych. Kilka miesięcy później dojechały jeszcze trzy siostry, które podjęły pracę katechetyczną. Były pierwszymi zakonnicami habitowymi na stanowiskach etatowych nauczycielek religii w państwowych szkołach powszechnych Łodzi, Zgierza i Tuszyna.

Liczba sióstr katechetek wzrosła do 28, natomiast liczba dzieci katechizowanych wynosiła w samej tylko Łodzi co najmniej 15 tysięcy rocznie. Siostry uczyły do 18 grudnia 1939 r., tj. do chwili zamknięcia w Łodzi wszystkich polskich szkół. Po wojnie katechizowały w szkołach tam, gdzie pozwalała na to władza komunistyczna. Od 1958 r. mogły uczyć już tylko w punktach katechetycznych przy parafiach.

PRZY UL. CZERWONEJ

W 1923 r. bp Tymieniecki oddał do dyspozycji urszulanek dom przy ul. Czerwonej 6, ofiarowany przez Ludwika Geyera, z obowiązkiem prowadzenia ochronki dla dzieci robotników z jego fabryki. Dom w latach międzywojennych tętnił życiem. Mieściły się tutaj: przedszkole dla setki dzieci, świetlica, Ośrodek Katechetyczny dla całej diecezji (aż do 1962 r., z przerwą na czas wojny), internat – początkowo dla nauczycielek religii, potem dla dziewcząt uczęszczających do szkół średnich, przygotowujących się do pracy wychowawczej i katechetycznej.

Do domu przy ul. Czerwonej raz w miesiącu przyjeżdżała matka Urszula na zebrania Sodalicii Mariańskiej dla katechetek i nauczycielek; wygłaszała nauki, prowadziła rekolekcje. Dom ten stał się także miejscem cotygodniowych zebrań

różnych grup Krucjaty Eucharystycznej. Setki dzieci spędzały tu wesoło i pożytecznie niedzielne i świąteczne popołudnia. Siostry tak organizowały spotkania, żeby był czas i na modlitwę – półgodzinną adorację Najświętszego Sakramentu – i na grę w piłkę czy inne zabawy na powietrzu. Radością dla dzieci i wydarzeniem dla mieszkańców Łodzi były doroczne Dni Krucjaty. Już te pierwsze, zorganizowane w 1927 r., zgromadziły ponad 2 tysiące dzieci.

W 1941 r. Niemcy usunęły Urszulanek z domu przy ul. Czerwonej. Siostry udały się do Kazimierza k. Łodzi, skąd w sierpniu 1942 r. wywieziono je do obozu pracy dla zakonnicek w Bojanowie. Zaraz po wojnie wróciły na Czerwoną i wznowiły działalność. Jednak w 1962 r. władze komunistyczne zabrały im przedszkole i dwie trzecie domu. Siostry dysponowały jedynie czteropokojowym mieszkaniem i kaplicą.

W 1993 r. dzięki zaistniałym w Polsce przemianom dom został zwrócony urszulankom. W październiku następnego roku na wyremontowanym pierwszym piętrze zamieszkało 25 pierwszych studentek łódzkich uczelni. Aktualnie mieszka ich tam ponad siedemdziesiąt.

Poza tym odbywają się tu systematyczne spotkania grup modlitewnych, Duszpasterstwa Nauczycieli i Wychowawców Archidiecezji Łódzkiej oraz rekolekcje dla byłych wychowanków i przyjaciół domu.

PRZY UL. OBYWATELSKIEJ

W 1930 r. powstała tu placówka urszulańska dzięki darowiźnie dokonanej przez rodzinę Przybyłów, których trzy córki wstąpiły do Urszulanek, ofiarowali Zgromadzeniu swój dom z ogrodem. W latach 30. Urszulanek wybudowały tu kościół i klasztor. Zajmowały się katechizacją, prowadziły przedszkole dla dzieci z rodzin robotniczych, kuchnię dla bezrobotnych na 800 osób, stołówkę, bursę dla młodzieży, organizacje religijne, drukarnię.

W 1940 r. siostry zostały wyrzucone stąd przez Niemców, a kościół zamieniono na magazyny szpitalne. Powróciły na Obywatelską w 1945 roku. Zorganizowały m.in. przedszkole z dożywianiem dla przeszło setki dzieci, w 1962 r. upaństwowione przez komunistów. Zaczęły się wtedy opiekować małymi dziećmi w ramach tzw. pomocy sąsiedzkiej (tego prawo nie zabraniało). W 1980 r. kościół Urszulanek został przekształcony w kościół parafialny. Dziś jest to parafia św. Urszuli Ledóchowskiej.

Dom – a właściwie cały teren klasztorny – przy ul. Obywatelskiej w różny sposób służy środowisku, zwłaszcza ubogim rodzinom. Urszulanek znów prowadzą przedszkole, wspomagają działalność charytatywną, organizują rekolekcje dla młodzieży. W 2000 r. otworzyły świetlicę środowiskową dla kilkudziesięciorga dzieci.

BIBLIOGRAFIA:

- [1] SOZAŃSKA Elżbieta, *Wspieranie działań katechetycznych i wychowawczych przez urszulanki Serca Jezusa Konającego w początkach diecezji łódzkiej*; [w:] „Łódzkie Studia Teologiczne”, 2015, nr 24/3, ss. 73-87.
- [2] *Zgromadzenie Sióstr Urszulanek Serca Jezusa Konającego. Zmarłe siostry 1907-2005*. Warszawa 2006, ss. 169-171.
- [3] S[iostr]. M. Kujawska, *Matka Urszula Ledóchowska, Zał. Kongregacji Sióstr Urszulanek Najśw. Serca Jezusa Konającego 1865-1939. Szkic życia i działalności*; Kielce 1947;
- [4] *Życie i działalność Julii Urszuli Ledóchowskiej*, Poznań 1975.
- [5] M. U. Ledóchowska, *Historia Kongregacji Sióstr Urszulanek Najśw. Serca Jezusa Konającego*; Pallottinum 1987.
- [6] *Kronika Zgromadzenia Sióstr Urszulanek SJK*; Warszawa 1992.
- [7] S. I. Panczerzyńska, *Zakony i zgromadzenia zakonne żeńskie w diecezji łódzkiej od jej powstania do 1966*, rkps
- [8] M. Piaszyk, *Żeńska grupa zakonna w Polsce międzywojennej na przykładzie Zgromadzenia Sióstr Urszulanek SJK*, Lublin 1977.

5. ZARZĄD MIEJSKI W ŁODZI

patrz: **MAGISTRAT m. ŁODZI**

6. ZBIORNIA MIEJSKA

patrz: **SCHRONISKA**

Adres: ul. Zakątna ...

Chodzi o schronisko dla bezdomnych i żebraków.

7. ZESŁAŃCY SYBERYJSCY (łodzianie)

8. ZESPOŁY

– taneczne

= „Koszutski-girls”

– muzyczne

patrz: **ORKIESTRY**

– ludowe

= **zespół góralski Michała Piksy z Łącka**

- występował w Łodzi i okolicy w II poł. 1934 i w I poł. 1939 r.; po raz drugi w nowym składzie, bez Wincentego Pyrdoła a z jego dziećmi
- z podpisu („Łwl”, 1934, nr 44, 7): „*Michał Piksa, góral z Łęcka i Wincenty Pyrdoł odwiedzili w ub. tygodniu naszą redakcję [„Kuriera Łódzkiego”]. Pierwszy z nich to mistrz w grze na liściu bluszczu, który wkłada do ust i wydostaje piękne efekty muzyczne. Drugi z górali to mistrz w grze na kobzie i gęśliczkach. Obaj to fenomenalni artyści, którzy popisywali się w Polskim Radiu i na scenach warszawskich a ostatnio występowali w szkołach łódzkich.*”
- z podpisu („Łwl”, 1939, nr 9, s. 6): „*Do Łodzi przybył góralski zespół artystyczny Michała Piksy, gazdy z Łęcka nad Dunajcem. Gazda Piksa jest niezrównanym wirtuozem w grze na liściu bluszczu. Towarzysząca mu Marysia Pyrdołówna jest wykonawczynią tańców i piosenek góralskich a Tomek Pyrdoł gra po mistrzowsku na oryginalnych gęślikach i tańczy „zbójnickiego” jak nikt w Polsce. Zespół Michała Piksy zabawi w Łodzi i w województwie łódzkim przez czas dłuższy, produkując się w szkołach, garnizonach wojskowych i na specjalnych wieczorach artystycznych. Należy podkreślić, że gazda Piksa i towarzyszące mu rodzeństwo Pyrdołów są niestrudzonymi i niestety prawie jedynymi już dzisiaj pionierami muzyki, śpiewu i tańca i najpiękniejszego ze strojów góralskich, pochodzącego z okolic zamku słynnego Zyndrama z Maszkowic.*”

1934

- nr 44, z 4 XI, s. 7: na reklamowym **zdjęciu portretowym** Wincenty Pyrdoł i Michał Piksa w strojach ludowych

1939

- nr 9, z 5 III, s. 6: zespół w nowym składzie „in corpore”: Michał Piksa, Maria Pyrdołówna i Tomasz Pyrdoł w strojach góralskich, z okazji rozpoczęcia występów w Łodzi

9. ZGROMADZENIA

– wyznaniowe

== **Zgromadzenie o.o. Salezjanów**

patrz: **ZAKONY** – salezjanie

– zawodowe

== Zgromadzenie Kupców m. Łodzi

patrz: **ZWIĄZKI ??**.....

porównaj: **SZKOŁY** – powszechne – Szkoła Zgromadzenia Kupców m. Łodzi
– gimnazja – Gimnazjum Zgromadzenia Kupców m. Łodzi

== Zgromadzenie Tkaczy w Łodzi

patrz: **.....?**.....

porównaj: **OSOBY** – **STELZIG** Oskar (czł. zarządu)

10. ZJAZDY

patrz: – pod nazwami danych organizacji
porównaj: **KONKURSY** – śpiewacze

11. ZJEDNOCZENIA

– – Chrześcijańskie Zjednoczenie Zawodowe, oddział w Łodzi

patrz: **Związki Zawodowe -- centrale**

– Zjednoczenie Byłych Prezydiów Związków Polaków
Wojskowych w Rosji

patrz: **ZWIĄZKI** – kombatanckie – Zjednoczenie Byłych Prezydiów Związków Polaków
Wojskowych w Rosji

– **Zjednoczenie** Polskich Związków Zawodowych w Polsce

vel: **Zrzeszenie** Polskich Związków Zawodowych w Polsce

– Zjednoczenie Pracowników Rzemieślniczych R.P.,
oddział w Łodzi

patrz: **ZWIĄZKI** – związki zawodowe – Zjednoczenie Pracowników Rzemieślniczych R.P.,
oddz.. w Łodzi

= Zjednoczenie Zawodowe „Praca Polska”

**Zjednoczenie Związków Zawodowych Pracowników Ubezpieczeń Społecznych w
Łodzi**

12. ZRZESZENIA

= Zrzeszenie Aplikantów Zawodów Prawniczych w Warszawie, Sekcja łódzka

= Zrzeszenie Artystów w Łodzi

patrz: **ZWIĄZKI** – kulturalne – Związek Zawodowy Polskich Artystów Plastyków, oddz. w Łodzi

**= Zrzeszenie Chrześcijańskich Kupców Detalicznych i Drobnych Przemysłowców
Województwa Łódzkiego**

Adres: Piotrkowska 101 (od 6 V 1937)

Powstało ..... 193.... Zaproszenie do poświęcenia lokalu Zrzeszenia przy ul. Piotrkowskiej 101 ks. Romana Gradolewskiego (z par. Podwyższenia św. Krzyża) i pastora ..... Lipskiego (z kościoła ewangelickiego św. Mateusza), świadczyć może o tym, że skupiało przede wszystkim katolików pochodzenia niemieckiego. Ksiądz R. Gradolewski w swoim kościele miał za zadanie opiekę nad katolikami niemieckiego pochodzenia.

1937

– nr 21, z 23 V, s. 2: poświęceniu nowego lokalu Zrzeszenia przy ul. Piotrkowskiej 101, z udziałem ks. Romana Gradolewskiego (par. Podwyższenia św. Krzyża) i pastora ..... Lipskiego z ewangelickiej par. św. Mateusza, (6.05.1937)

= Zrzeszenie Chrześcijańskich Kupców Podróżujących i Przedstawicieli Handlowych w Łodzi

patrz: ORGANIZACJE i STOWARZYSZENIA – zawodowe – Stowarzyszenie Chrześcijańskich Kupców Podróżujących i Przedstawicieli Handlowych w Łodzi

= Zrzeszenie Chrześcijańskich Kupców Rynkowych w Łodzi

porównaj: – HALE – Chrześcijańska Hala Targowa
– OSOBY – KRZEMIŃSKI Henryk (czł. zarządu)

Zrzeszenie powstało ..... 193.... roku.
Staraniem i kosztem członków tego Zrzeszenia została zbudowana „Chrześcijańska Hala Targowa” przy ul. płk Boernerera (ob. Zielony Rynek; ul. Mała 2). Poświęcona i oddana do użytku 30 lipca 1938 roku.

= Zrzeszenie Nauczycieli Polskich Szkół Początkowych w Łodzi

Powstało 22 V 1918 roku. Od 1927 r. nowa nazwa: Związek Polskiego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych w Łodzi.

= Zrzeszenie Pracowników Notariatu i Hipoteki m. Łodzi

porównaj: ZRZESZENIA – ..... – Zrzeszenie Pracowników i Pracownic Notariatu Województwa Łódzkiego

= Zrzeszenie Pracowników i Pracownic Notariatu Województwa Łódzkiego

porównaj: ZRZESZENIA – ..... – Zrzeszenie Pracowników Notariatu i Hipoteki m. Łodzi

= Zrzeszenie Pracowników Banku Polskiego

vel Zrzeszenie Urzędników Banku Polskiego

= Zrzeszenie Pracowników Pocztowej Kasy Oszczędności, Koło w Łodzi

patrz: POCZTA POLSKA w Łodzi – Zrzeszenie Pracowników Pocztowej Kasy Oszczędności, Koło w Łodzi

= Zrzeszenie Urzędników Banku Polskiego, oddz. w Łodzi

vel Zrzeszenie Pracowników Banku Polskiego

porównaj: OSOBY – BRACIK ..... (prezes; 1937), GOŁĘBIEWSKI ..... (skarbnik),
TARKOWSKI Jan (prezes)

Adres: ul. Wierzbowa 40

Powstało w 193.... roku.

Członkowie Zrzeszenia aktywnie wspierali akcję dożywiania najbiedniejszych dzieci łódzkich szkół powszechnych. W 1934 r. Zrzeszenie objęło swoim patronatem w tym zakresie („Łwl”, 1934/18, s. 5) dzieci z czterech szkół: nr 30 (ul. Wspólna 5/7), nr 56 (ul. Zgierska 166/Wspólna 8), ...

1933

– nr 7, z 12 II, s. 3: kierownictwo Zrzeszenia przy paczkach świątecznych przygotowanych dla dzieci ze Szk. Powszechnej nr 30 (ul. Wspólna 5/7); zdj. wykonane w sali gimnastycznej Szkoły

1934

– nr 50, z 16 XII, s. 1: kierownictwo .....

= Zrzeszenie Urzędników Monopoli Tytoniowego w Łodzi

13. ZWIĄZKI, ZGROMADZENIA, ZJEDNOCZENIA

- ogólnie

porównaj: – UNIE – związków zawodowych

- akademickie

Pierwsza pielgrzymka akademicka na Jasną Górę miała miejsce 5 V 1929. Kolejne o charakterze ogólnopolskim miały miejsce 23 X 1932, 6 V 1934, 12 V 1935. Ich ukoronowaniem była pielgrzymka w dn. 24 V 1936, kiedy to miało miejsce studenckie ślubowanie jasnogórskie wraz z obraniem MB Częstochowskiej na patronkę polskiej młodzieży akademickiej.

= Akademicki Związek Strzelecki, oddz. w Łodzi

patrz: – ZWIĄZKI – paramilitarne – Związek Strzelecki, oddz. w Łodzi – oddział akademicki

=== świetlica dziecięca

Adres: .....

1938

– nr 13, z 27 III, s. 4: .....

= Korporacja Akademickie „Ikaria”

- branżowe

= Centralny Polski Związek Ogrodnicy (vel Związek Ogrodników), oddz. w Łodzi vel Wojewódzki Związek Ogrodnicy w Łodzi (1937)

porównaj: – OSOBY – BAZYL Franciszek (członek-jubilat), BUDA Feliks (działacz), CIEŚLAK Franciszek (członek-jubilat), DZIADEK M..... (członek-jubilat), EINBRODT ..... (członek-jubilat), FIRAŚ Leon (inż., II v-ce prezes), JAGODZIŃSKI A..... (członek-jubilat), KACZOROWSKI Zygmunt (prezes, 1922-193...), KLUSKA A..... (członek-jubilat), KOŁACZKOWSKI Jerzy (I v-ce prezes), KOŁACZKOWSKI L..... (członek-jubilat), KOWALEWSKI J..... (członek-jubilat), KRAUZE Franciszek (członek-jubilat), LESZCZYŃSKI T..... (członek-jubilat), LUDWIG O..... (członek-jubilat), ŁAPACZ J..... (członek-jubilat), MINIEWICZ B..... (prezes), MODRZEJEWSKI J..... (działacz), NOWICKI L..... (członek-jubilat), PAWLICKI K..... (członek-jubilat), PAWLICKI Ryszard (działacz), REMUS J..... (członek-jubilat), SALWA Wojciech (ogrodnik, działacz związkowy), SZOSTAK Zygmunt (nacz. Wydz. Rolnictwa i Weterynarii Zarządu m. Łodzi), SZOSTAKÓWNA J..... (inż.-ogrodnik, sekretarz), WETER ..... (działacz), WIZNER Franciszek (członek-jubilat), WYBÓR Adam (działacz), WYBÓR Jan (działacz)

– SPÓŁDZIELNIE – wytwórców – Spółdzielnia Owocarska w Łodzi

– ZWIĄZKI – branżowe – Wojewódzki Centralny Polski Związek Ogrodnicy w Łodzi

Adres: ul. Kilińskiego ..... (192... – 1934), Piotrkowska 89 (od IX 1934 do .....

Powstał w Warszawie, w 1906 r. jako Polski Związek Zawodowy Ogrodników. W dniu 20 V 1907 r. został utworzony jego łódzki oddział, obok oddziałów w Łęczycy, Lublinie i Siedlcach.

W 1924 r. władze polskie zatwierdziły nowy statut Związku p.n. Centralny Polski Związek Ogrodnicy, z prawem działania na terenie całej Polski.

BIBLIOGRAFIA:

[1] Historia ogrodnictwa regionu łódzkiego w latach 1907 – 1982. Łódź 1982..

[2] „Rozwój”, 24 VI 1911, nr 142, s. 2 i 3: (inf. p.t. „Wycieczka ogrodników).

[3] SALWA Wojciech, Z kwiatami przez kraje i ludzi od 1912–1927 r. Garść wrażeń, przeżyć i opisów. Łódź – Rosja – Syberia – Nerczyńsk – Irkuck – Łódź. Łódź [1927]

[4] Polski Związek Ogrodnicy. Związek Ogrodnicy w Łodzi, 1907 – 1957. Łódź 1957.

[5] Centralny Polski Związek Ogrodnicy w Łodzi. Księga jubileuszowa 1907 – 1932. Łódź 1932

[6] RATAJSKA Krystyna, O mariażu bukieciarstwa z poezją. Do źródeł „Kwiatów polskich” Juliana Tuwima. Łódź 2007.

1926

- nr 36, z 5 IX, s. 3: dwa eksponaty z wystawy kwiatów zorganizowanej przez Związek Ogrodników w Łodzi w Miejskiej Galerii Sztuki (**28.08.1926**)
  - marmurowy biust udekorowany kwiatami
  - wiązanka kwiatów

1927

- nr 8, z 20 II, s. 2: bal karnawałowy łódzkich ogrodników w salach restauracji hotelu Manteuffel'a (**12.02.1927**)
- nr 22, z 29 V, s. 3: wystawa kompozycji kwiatowych łódzkiego ogrodnika Wojciecha SALWY, zorganizowana przez Centralny Polski Związek Ogrodników w Miejskiej Galerii Sztuki w Łodzi (**21.05.1927**)

1933

- nr 37, z 10 IX, s. 1: wojewódzki zjazd ogrodniczy w lokalu Izby Rolniczej w Łodzi (ul. Piotrkowska 96); widok ogólny sali posiedzeń

1934

- nr 37, z 16 IX, s. 2: uroczystość poświęcenia nowego lokalu Związku wynajętego w siedzibie Polskiej YMCA przy ul. Piotrkowskiej 89

= Sekcja Praktykantów

porównaj: **OSOBY** – **GRUDKE E** ..... (czł. Zarządu), **KOKOSZKO J**.....(członek Zarządu), **KORZYBSKI B**..... (czł. Zarządu), **KRĘPIŃSKI** Zygmunt (prezes Sekcji, 1924 – 193.....), **NIEŚMIAŁEK B**..... (czł. Zarządu), **WYBÓR** Jan (prezes Sekcji, 193.....–193.....)

Powstała w styczniu 1924 r. z inicjatywy ówczesnego prezesa oddz. łódzkiego C.P.Z. Ogrodniczego – Zygmunta Kaczorowskiego. Była pierwszą, jaka powstała w strukturach Związku. Celem działalności było doskonalenie zawodowe, integracja towarzyska środowiska praktykantów i działalność kulturalno-oświatowa. Pierwszym prezesem Sekcji został wybrany Z. Krępiński [1].

BIBLIOGRAFIA:

[1] Centralny Polski Związek Ogrodniczy w Łodzi. Księga jubileuszowa 1907 – 1932. Łódź 1932

1929

- nr 5, z 2 II, s. 3: „opłatek“ Sekcji Praktykantów oddz. CPZO
  - członkowie Sekcji „*in corpore*”
  - przy uroczystym obiedzie
- nr 44, z 3 XI, s. 7: obchody 5-lecia działalności Sekcji
  - członkowie Sekcji „*in corpore*”
  - uczestnicy zabawy tanecznej zorganizowanej z tej okazji

1932

- nr 20, z 15 II, s. 6: uroczystość rozdania nagród praktykantom ogrodniczym w siedzibie oddz. łódzkiego CPZO, przy ul. **Kilińskiego 60**

= Powiatowy Związek Straży Pożarnych RP, Łódź-powiat

porównaj:– **OSOBY** – **KLAWE** Alfred (prezes Oddziału w Radomsku), **LUKAS** ... (p.o. instruktora), **MICHAŁSKI** Stefan (prezes Oddziału w Łasku), **WREDE** Stanisław (prezes Rady Oddz. Powiatowego)
– **ZWIĄZKI** – branżowe – Wojewódzki Związek Straży Pożarnych w Łodzi

Związek Straży Pożarnych RP z dniem 28 XI 1933 r. uzyskał status Stowarzyszenia Wyższej Użyteczności Publicznej na mocy rozporządzenia Rady Ministrów z tego dnia.

Organem prasowym Zarz. Głównego ZSP był wydawany od 1914 r. w Warszawie miesięcznik „Przegląd Pożarniczy”.

Jednostką nadrzędną związków powiatowych były Wojewódzkie Związki Straży Pożarnych RP.

= Wojewódzki Związek Ogrodniczy w Łodzi

patrz: **ZWIĄZKI, ZGROMADZENIA, ZJEDNOCZENIA** – branżowe – Centralny Polski Związek Ogrodniczy, oddz. w Łodzi

= Wojewódzki Związek Straży Pożarnej RP w Łodzi

porównaj: – **ORGANIZACJE i STOWARZYSZENIA** – inne – Przystosowanie Strażackie w Łodzi
– **OSOBY** – **CLAVE** Alfred, **FIJAŁKOWSKI** Wł..... (wiceprezes Zarz. Okręgu), **GROHMANN** Alfred, **JELLINEK** Józef (prezes Zarządu Okręgu), **JÓZEWSKI** Henryk (prezes Rady Wojew. Związku, Okręgu Związku), **KLAWE** Alfred (czł. Zarz. Okręgu), **KONARZEWSKI** ..... (v-ce prezes), **KULA** Mieczysław (insp. wojew.), **MICHAŁSKI** Stefan (czł. Zarządu Rady Okręgu Związku), **POTOCKI** ..... (czł. Zarz.), **POTZ** ..... (instruktor), **RAKOWSKI** ....., **REMISZEWSKI** ....., **RZEWSKI** Aleksy, **WILCZYŃSKA** M..... (referentka Zarządu Głównego)

Związku), **WREDE** Stanisław (prezes Rady Powiatowego Związku Straży Pożarnych), **ZENOWICZ** .....
– **ZWIĄZKI** – branżowe – Powiatowy Związek Straży Pożarnych RP, Łódź-powiat

Związek Straży Pożarnych RP z dniem 28 XI 1933 r. uzyskał status Stowarzyszenia Wyższej Użyteczności Publicznej na mocy rozporządzenia Rady Ministrów z tego dnia.

Na szczeblu wojewódzkim ogólne kierunki działania wyznaczała Rada Okręgu. Jej prezesem był zwyczajowo, lub formalnie, aktualny wojewoda. Bieżącymi pracami Związku kierował Zarząd Wojewódzki, którym chyba również zwyczajowo, lub formalnie, był aktualny wicewojewoda.

Organem prasowym Zarz. Głównego Związku był wydawany od 1914 r. w Warszawie miesięcznik „Przegląd Pożarniczy”.

1932

– nr 23, z 5 VI, s. 7: uroczystość zakończenia pierwszego 10-dniowego Kursu Samarytańsko-Pożarniczego

1933

– nr 25, z 18 VI, s. 3: Zarząd Związku w województwie Łódzkim „*in corpore*”

– nr 26, z 25 VI, s. 2: fotoreportaż z Wojewódzkiego zjazdu Związków, z udziałem 8 tys. strażaków (17-18.06.1933)

– odbieranie raportów od dowódców poszczególnych pododdziałów przez wieloletniego komendanta łódzkiej Straży Pożarnej – dr Alfreda Grohmana

= **Związek Dziennikarzy Sportowych RP**

porównaj: **OSOBY** – **SIKORSKI** ....?.... (prezes)

Powstał w 193.... roku. Oddział łódzki w 193....; prezesował mu red. ....

1939

– nr 22, z 4 VI, s. 6: uczestnicy ogólnopolskiego zjazdu w Łodzi Związku Dziennikarzy Sportowych RP

= **Związek Straży Pożarnych Województwa Łódzkiego**

patrz: **ZWIĄZKI** – branżowe – Wojewódzki Związek straży Pożarnych RP w Łodzi

– **gospodarcze**

patrz: **ZWIĄZKI** – transportowe – Centralny Związek Właścicieli Autobusów RP, oddz. w Łodzi
– Związek Właścicieli Autobusów Województwa Łódzkiego

= **Centralny Związek Właścicieli Autobusów RP, oddz. w Łodzi**

porównaj: – **OSOBY** – **KOPEĆ** ....., **SZTROSZAJN D**....

– **ZWIĄZKI** – ..... – Związek Właścicieli Autobusów Województwa Łódzkiego

Do 1930 r. działały w Łodzi dwa związki właścicieli autobusów. Na ogólnopolskim zjeździe komunikacji autobusowej w Poznaniu, w sierpniu 1930 r. nastąpiło połączenie obu łódzkich związków.

W dniu imienin marsz. E. Rydza-Śmigłego (19.03.1939) nastąpiło przekazanie WP samolotu typu „.....”, ufundowanego przez członków oddziału łódzkiego Związku. Poświęcenia dokonał bp Tomczak przed łódzką katedrą. Po uroczystości przez miasto przejechała kawalkada autobusów poprzedzona starą karetą.

BIBLIOGRAFIA:

[1] *Nowe władze Związku Właścicieli Autobusów [Województwa Łódzkiego]*; „Kurier Łódzki”, 25 III 1935, nr 84, s. 3.

[2] Arch. Akt Nowych w Warszawie, akta Związku Związków Właścicieli Przedsiębiorstw Autobusowych RP, 1931–1934 (1 teczka), sygn. 88, CD numeru – 26.

[3] *Tylko legitymacja różowa upoważnia do prowadzenia taksówek i autobusów*;

[w:] „Ilustr. Republika”, 27 VII 1929, nr 203, s. 5.

[3] *Śmierć czyha na drogach i szosach. Codziennie zdarzają się wstrząsające katastrofy autobusowe, które pociągają za sobą dziesiątki ofiar. Złe drogi, nieostrożna jazda, dzika konkurencja właścicieli autobusów*; [w:] „Ilustr. Republika”, 30 VII 1929, nr 206, s. 7.

1930

– nr 30, z 3 V, s. 3: zarząd oddziału łódzkiego Związku „*in corpore*” z prezesem Kopciem i v-ce prezesem D. Sztroszajnem na czele

– nr 32, z 3 VIII, s. 6: Poznań, delegacja łódzka na I ogólnopolskim zjeździe komunikacji autobusowej

= **Związek Izb Przemysłowo-Handlowych RP**

porównaj: – **IZBY** – gospodarcze – Izba Przemysłowo-Handlowa w Łodzi

– **OSOBY** – **ROMAN** Antoni (min. przem. i handlu; 1936)

= Związek Komunalnych Kas Oszczędności

porównaj: **OSOBY** – **CHUDZYŃSKI** Zygmunt (prezes (X 1937–193...))

Adres: Warszawa, ul. .... (1937)

= Związek Przemysłu Włókienniczego w Państwie Polskim

porównaj: **OSOBY** – **HEIMAN-JARECKI** Edward (czł.-założyciel), **HIRSZBERG** Leon (fabrykant), **POZNAŃSKI** Maurycy (czł.), **RUMPEL** Paweł (inż., czł. zarz.)

Geneza Związku to Sekcja Przemysłu Włókienniczego przy rosyjskim Towarzystwie Popierania Przemysłu i Handlu, która powstała w Łodzi w **październiku** 1913 roku.

W 1919 r., po powstaniu Państwa Polskiego, Sekcja została przekształcona w Związek.

BIBLIOGRAFIA:

[1] [zdjęcia portretowe członków zarządu Związku]; [w:] „Giewont”, 1928, nr 3, ss. 137-139.

[2] [M. Soliński; sekr. zarządu Związku; zdj. portretowe]; [w:] „Giewont”, 1928, s. 163.

1925

– nr 45, z 8 XI, s. 3: brązowy wieniec na Płycie Nieznanego Żołnierza w Łodzi, ufundowany przez Związek (odlany w zakładzie odlewniczym Braci Łopieńskich w Warszawie)

1929

– nr 36, z 8 IX, s. 1: grupa przemysłowców i finansistów szwajcarskich z wizytą w Łodzi na zaproszenie Związku (**30.08.1929**)

= Związku Rozbudowy i Uprzemysłowienia Miast i Wsi [w Polsce]

porównaj: **OSOBY** – **KASPRZAK** Aleksander (prezes oddz. łódzkiego)

= Związek Rzemieślników Chrześcijańskich w Łodzi

porównaj: **OSOBY** – **KAUCZ** .... (czł. zarządu)

= Związek Spółdzielni Mleczarskich i Jajczarskich w Warszawie, oddz. łódzki

porównaj: **OSOBY** – **CHRUŚCIELSKI** St. (kier. Oddz.), **MIERZWIAKÓNA** Elżbieta (kaserka Oddz.), **WENDLER** Roman (z-ca kier. Oddz.)

Adres: al. T. Kościuszki 29 (Księga adresowa Łodzi, 1937-1939)

Powstał ..... 1904 roku. W 1929 r. Związek obchodził jubileusz **25-lecia** działalności („Łwl”, 1929/50). W 1936 r. Związek obchodził jubileusz **25-lecia** działalności („Łwl”, 1935/26)

1934

– nr 34, z 26 VIII, s. 1: grupa przedstawicieli Związku z oddz. łódzkiego, na Walnym Zjeździe oddz. łódzkiego Towarzystwa Organizacji i Kółek Rolniczych w sali Izby Rolniczej (**18.08.1934**)

= Związek Właścicieli Autobusów Województwa Łódzkiego

porównaj: – **FIRMY** – transportowe – Międzymiastowa Komunikacja Samochodowa „Sita” w Łodzi, Sp. z o.o.

– **OSOBY** – **BUCZYŃSKI** Henryk (założyciel i prezes), **SZUSTKIEWICZ** Franciszek (v-ce prezes, prezes)

– **ZWIĄZKI** – transportowe – Centralny Związek Właścicieli Autobusów RP

Adres: Piotrkowska ... (1929–193... ..), ... (193...–1939)

Związek powstał w 1929 r. z inicjatywy emerytowanego płk WP – Henryka Buczyńskiego. Pierwsza siedziba Związku znajdowała się w mieszkaniu Buczyńskiego przy ul. Piotrkowskiej.

W ..... 1930 r. nastąpił rozłam w Związku. Na czele nowej organizacji p.n. .... stanęli: Józef kopeć, Franciszek Szustkiewicz i Władysław Kobacki.

W **lipcu** 1930 r. na ogólnopolskim kongresie transportowców w Poznaniu dochodzi do ponownego połączenia się obu łódzkich związków pod nazwą **Związek Właścicieli Autobusów Województwa Łódzkiego**. Na czele Związku tają: Zygmunt Szyndler (prezes), Franciszek Szustkiewicz (v-ce prezes) i Bolesław Pawlaczyk (sekr.) [1].

BIBLIOGRAFIA:

[1] „Pionier Komunikacyjny”, 1939, nr 4, ss. 7–8.

= Związek Właścicieli Kin, oddz. w Łodzi

porównaj: **KINA**, łódzkie

1935

– nr 27, z 7 VII, s. 1: uczestnicy ogólnopolskiego zjazdu **Związku** Właścicieli Kin, na zdj. *in corpore* przed werandą rest. „Tivoli”, przed wspólnym obiadem (obrad)

odbywały się w sali Tow. Kredytowego m. Łodzi (Łódź, 25–26.06.1935)

= **Związek Właścicieli Nieruchomości Województwa Łódzkiego**

= **Związek Właścicieli Restauracji**

= **Związek Ziemian, oddz. łódzki**

– **hobbystyczne**

= **Łódzki Okręgowy Związek Stowarzyszeń Strzeleckich, Łowieckich i Łucnicznych**

porównaj: **OSOBY** – **BRATRO** Jan (prezes), **KUŹNICKI** Stanisław (1. sekretarz), **MAŁACHOWSKI** Stanisław (gen., 1. prezes), **PIĄTKOWSKI** Hipolit (1. wiceprezes)

Utworzony 28 XI 1928 roku. W posiedzeniu założycielskim uczestniczyli przedstawiciele łódzkiego garnizonu Wojska Polskiego, Wojskowego Klubu Sportowego (funkcjonowała w nim Sekcja Myśliwska), Policijnego Klubu Sportowego, Harcerskiego Klubu Sportowego, Tow. Gimnastycznego „Sokół”, Łódzkiego Klubu Sportowego oraz Obywatelskiego Bractwa Strzeleckiego w Konstantynowie [Łódzkim]. Prezesem 1. Zarządu Związku został gen. Stanisław Małachowski, wiceprezesami Hipolit Piątkowski i Witold Mackiewicz, a sekretarzem Stanisław Kuźnicki.

Celem działalności Związku był rozwój strzelectwa sportowego oraz organizowanie strzeleckich mistrzostw w okręgu łódzkim na strzelnicach wojskowych i na strzelnicy myśliwskiej w Łodzi, która w tym czasie znajdowała się w parku im. 3 Maja.

W 1935 r. zmiana nazwy na Polski Związek Strzelectwa Sportowego [1].

Rok 1928

- W *Kalendarzu myśliwskim ilustrowanym na 1928 rok*, wydanym pod redakcją Juliana Ejsmonda, opublikowano statut i wykaz członków władz **Centralnego Związku Polskich Stowarzyszeń Łowieckich**. W skład zarządu wchodził m.in. A. Romanowski z **Łódzkiego Towarzystwa Łowieckiego**, zamieszkały w Łodzi przy ul. Piotrkowskiej 108.

- W Skierniewicach działało **Towarzystwo Racjonalnego Łowiectwa**.

- 18 kwietnia w obecności notariusza Zygmunta Kuleszy został podpisany przez prezesa zarządu Stanisława Długoszewskiego i Zdzisława Matusińskiego statut **Zgierskiego Kółka Miłośników Łowiectwa w Zgierzu**. Statut ten został 1 grudnia zatwierdzony i wcielony do rejestru stowarzyszeń i związków przez Urząd Wojewódzki w Łodzi.

- Działające w Zgierzu inne **Zgierskie Kółko Myśliwskie** zwróciło się pismem z 28 listopada do zarządu Kółka Miłośników Łowiectwa w Zgierzu jako do starszego stowarzyszenia z propozycją połączenia się (brak dalszych informacji na ten temat).

- W Łodzi 28 listopada utworzono **Łódzki Okręgowy Związek Stowarzyszeń Strzeleckich, Łowieckich i Łucznicznych**. W posiedzeniu organizacyjnym uczestniczyli przedstawiciele Okręgowego Urzędu Wojska Polskiego, Wojskowego Klubu Sportowego (klub ten posiadał Sekcję Myśliwską), Polisyjnego Klubu Sportowego, Harcerskiego Klubu Sportowego, Towarzystwa Gimnastycznego SOKÓŁ, LKS oraz Obywatelskiego Bractwa Strzeleckiego w Konstancynie. Powołano pierwszy zarząd w składzie: gen. Stanisław Małachowski – prezes; Hipolit Piątkowski i Witold Mackiewicz – wiceprezesi; Stanisław Kuźnicki – sekretarz. Związek dążył do rozwoju strzelectwa sportowego oraz organizowania strzeleckich mistrzostw okręgu łódzkiego na strzelnicach wojskowych i na strzelnicy myśliwskiej w Łodzi, jaka znajdowała się wtedy w parku im. 3 Maja. W 1935 r. walne zebranie Związku uchwaliło zmianę nazwy na **Polski Związek Strzelectwa Sportowego**.

- Powstało **Kółko Racjonalnego Łowiectwa w Belchatowie**.

- Utworzono **Kółko Myśliwskie w Ozorkowie**.

- Rozpoczęło działalność **Wiejskie Kółko Myśliwskie w Wartkowicach k. Podębic**.

- Powstało **Wiejskie Kółko Myśliwskie w Borkach Lipkowskich**, w powiecie sieradzkim. Założycielami byli Franciszek Kujawa, Konstanty Łukaszewski i Michał Zarzycki.

- Utworzono **Kółko Myśliwskie w Dalikowie k. Podębic**. Dysponowało ono terenem do polowań o powierzchni 2842 ha i liczyło najpierw 12, a potem 14 członków. Zarząd stanowił: Bronisław Podgórn...

Ryc. 92. Pieczęć Kółka Miłośników Łowiectwa w Zgierzu

Ryc. 93. Pieczęć Zgierskiego Kółka Myśliwskiego w Zgierzu

BIBLIOGRAFIA:

- [1] DOBIECH Andrzej, SONTAG Andrzej, *Łowiectwo łódzkie dawniej i dziś – regionalne dziedzictwo kulturowe*. Łódź 2011.

= Łódzki Związek Esperantystów

patrz: ZWIĄZKI – hobbyistyczne – Polski Związek Esperantystów, oddz. łódzki

= Polski Związek Esperantystów, oddz. łódzki

vel Łódzki Związek Esperantystów (Lodz Esperanto Societo)

1930

– nr 40, z 28 IX, s. 3: grupa uczestników ogólnopolskiego Kongresu Esperantystów w Łodzi
(21 IX 1930)

= Polski Związek Krótkofalowców, oddz. w Łodzi

porównaj: OSOBY – KARAFFA-KREUTENKRAFT ..... (prezes), KAWCZYŃSKI Edward (członek)

Powstał ..... 1931 roku.

Jednym z najczynniejszych krótkofalowców w Łodzi był Edward Kawczyński, obchodzący w czerwcu 1933 r. 2-lecie działalności

1933

– nr 24, z 11 VI, s. 6: grupa uczestników obchodów 2-letniego jubileuszu działalności stacji krótkofalarskiej Edwarda Kawczyńskiego SP1DC

= Polski Związek Łowiecki

porównaj: – KOŁA – hobbyistyczne – Koło Racjonalnego Myślistwa RP przy Zw. Majstrów Fabrycznych w Łodzi

– TOWARZYSTWA – hobbyistyczne – Towarzystwo Racjonalnego Myślistwa, oddz. w Łodzi

– ZWIĄZKI – hobbyistyczne – Związek Stowarzyszeń Strzeleckich, Łowieckich i Łuczniczych

BIBLIOGRAFIA:

[1] DOBIECH Andrzej, SONTAG Andrzej, *Łowiectwo łódzkie dawniej i dziś, regionalne dziedzictwo kulturowe*. Łódź 2011 [zawiera obszerną bibliografię].

= Polski Związek Strzelectwa Sportowego

patrz: ZWIĄZKI - hobbyistyczne – Łódzki Okręgowy Związek Stowarzyszeń Strzeleckich, Łowieckich i Łuczniczych

= Związek Stowarzyszeń Strzeleckich, Łowieckich i Łuczniczych

porównaj: – KOŁA – hobbyistyczne – Koło Racjonalnego Myślistwa RP przy zw. Majstrów Fabrycznych w Łodzi

– ZWIĄZKI – hobbyistyczne – Polski Związek Łowiecki

1934

– nr 17, z 29 IV, s. 2: inauguracja sezonu łuczniczego w Łodzi, połączona z zawodami indywidualnymi i zespołowymi, m.in. konkurencja Ł–1, strzelanie na odl. 15 m. (22.04.1934)

– grupa zawodników i zaproszonych gości

– trzy zawodniczki przy tarczy, zwyciężczyni w strzelaniu Ł–1

= Związek Polskich Stowarzyszeń Śpiewaczych i Muzycznych w Łodzi

porównaj: – ORGANIZACJE i STOWARZYSZENIA – śpiewacze

– OSOBY – WOLCZYŃSKI Józef (prezes; 193...–1939)

– TOWARZYSTWA – śpiewacze

Powstał ..... 193... roku. Od 193... zmiana nazwy na: Związek Polskich Stowarzyszeń Śpiewaczych i Muzycznych Województwa Łódzkiego.

1934

– nr 20, z 20 V, s. 4: uczestnicy konkursu śpiewaczego łódzkich chórów, zorganizowanego przez Związek Polskich Stowarzyszeń Śpiewaczych i Muzycznych w Łodzi w sali łódzkiej Filharmonii (13.05.1934)

= Związek Polskich Stowarzyszeń Śpiewaczych i Muzycznych Województwa Łódzkiego

patrz: ZWIĄZKI – hobbyistyczne – Związek Polskich Stowarzyszeń Śpiewaczych i Muzycznych Województwa Łódzkiego

– kombatankie

porównaj: - DOMY – ..... – Dom-pomnik im. marsz. Józefa Piłsudskiego

- ORGANIZACJE i STOWARZYSZENIA – kombatankie - .....

= Federacja Polskich Związków Obrońców Ojczyzny

Powstała w 1927 r. jako nadrzędna organizacja kombatanka skupiająca na zasadach federacyjnych związki byłych wojskowych o charakterze piłsudczykowski. Do 1939 zrzeszała 37 organizacji liczących

ponad 300 tys. członków. Wchodziła w skład Federacji Międzysojuszniczej Byłych Kombatantów (Fédération Interallié des Anciens Combattants (FIDAC).

Godłem Federacji jest biała swastyka utworzona z litery „F”, zatwierdzona rozkazem MSW nr 24, poz. 285 z 1939 roku.

Głównym celem Federacji było szkolenie wojskowe członków, patriotyczne oddziaływanie na młode pokolenie poprzez współpracę z organizacjami przysposobienia wojskowego oraz opieka nad rozwojem wchodzących w jej skład związków. Wydawała dwutygodnik „Naród i Wojsko” powstały z przekształcenia wcześniejszego „Biuletynu Federacji Polskich Związków Obrońców Ojczyzny”.

Komenda Główna mieści się w Krakowie, natomiast Zarząd Główny FPZOO w Warszawie przy ul. Nowy Świat 35.

Po II wojnie światowej zdelegalizowana przez władze PRL około 1947 roku. Przywrócenie wpisu do rejestru stowarzyszeń nastąpiło w 1990 roku.

BIBLIOGRAFIA:

[1] hasło na Wikipedii „*Federacja Polskich Obrońców Ojczyzny*”

== Zarząd Wojewódzki PZOO w Łodzi

porównaj: **OSOBY** – **PAPROCKI** Stanisław (wiceprezes)

== Zarząd Grodzki PZOO w Łodzi

porównaj: - **GOSPODY** – Gospoda Federacji Polskich Obrońców Ojczyzny

1932

– nr 5, z 31 I, s. 1: członkowie organizacji skupionych w Kole łódzkim Federacji Obrońców Ojczyzny składają kwiaty na grobach powstańców styczniowych (**24.01.1932**)

= Legia Inwalidów Wojsk Polskich im. gen. J. Sowińskiego, oddz. łódzki

(vel Legia Inwalidów R.P., vel Związek Inwalidów Wojennych R.P. im. gen. J. Sowińskiego, Koło Okręgowe – Łódź)

porównaj: **OSOBY** – **BULIŃSKI** Józef (prezes kompanii), **CYWIŃSKI** Jan (wiceprezes; 1938), **CZARNIAWSKI** Stanisław (prezes), **ĆWIKLIŃSKI** Stefan (czł. zarządu; 1938), **KOŁBA** Jan (czł.), **KORDASZ** Aleksander (prezes; 1938), **KRUPKA** Stanisław (czł. zarządu; 1938), **ŁUCHNIAK** Paweł (czł. zarządu; 1938), **MILEWSKI** Czesław (czł. zarządu; od 1938), **UJMA** Ryszard (prezes), **WDZIĘCZAK** Józef (sekr.; od 1938)

Z podpisu „Organizacja inwalidów wszystkich formacji wojsk polskich działających od roku 1914 („Łwl”, 1932, nr 16, s. 3)”.

Organizacja powstała w 1926 r., natomiast oddział łódzki rozpoczął działalność 27 listopada 1928 roku.

BIBLIOGRAFIA:

[1] [foto obu stron sztandaru oddz. łódzkiego Legii]; [**w:**] „Hasło Łódzkie”, 2 XI 1930, nr 44, s. 1.

[2] *Pod sztandarem Legii, 1926-1936*. Łódź 1936; Wyd. Legia Inwalidów Wojennych Wojsk Polskich, Zarz. Wojewódzki w Łodzi

1930

– nr 45, z 1 XI, s. 1: [redacted]
s. 3: [redacted]

1932

– nr 16, z 17 IV, s. 3: [redacted]

1934

– nr 11, z 18 III, s. 7: [redacted]
– nr 14, z 8 IV, s. 1: [redacted]
– nr 19, z 13 V, s. [redacted]: [redacted]

1938

– nr 36, z 4 IX, s. 4: **nowo wybrany** zarząd oddz. łódzkiego Legii „*in corpore*”

= „Kilińczycy”

vel Związek „Kilińczyków”

Siedziba: Łódź, ul. Główna 17

= Polski Związek Byłych Kombatantów Francuskiej Legii Cudzoziemskiej, oddział w Łodzi

porównaj: **OSOBY** – **BRUKIERT** [redacted] (czł.), **KEBE** [redacted] (czł.), **ORDYŃSKI** Roman (czł. założyciel), **VIOLET** [redacted] (członek)

Adres: ul. [redacted]

Związek powstał ..... 193... r. pod nazwą Związek Byłych Kombatantów Francuskiej Legii Cudzoziemskiej. Łódzki Oddział ..... 1937 roku. W 193... zmiana nazwy na Polski Związek Byłych Kombatantów Francuskiej Legii Cudzoziemskiej, na fali nacjonalizmu polskiego, która zaczęła powstawać w II poł. lat 30. XX wieku.

BIBLIOGRAFIA:

[1] [o „Złotej Księżdzie” Związku]; [w:] „Osnowy Literackie”, [Łódź] VII–VIII 1938, nr 2, s. 5

1938

- nr 8, z 20 II, s. 5: „choinka” dla członków Związku w ich lokalu.
- nr 30, z 24 VII, s. 1: uroczystość z okazji święta narodowego Republiki Francuskiej (14 lipca) w łódzkiej katedrze, zorganizowana przez Związek (14.07.1938)

= Zjednoczenie Byłych Prezydiów Związków Polaków Wojskowych w Rosji

porównaj: **ZWIĄZKI** – kombatanckie – Związek Polaków Wojskowych w Rosji

= Związek Byłych Ochotników Armii Polskiej, oddz. w Łodzi

Z Wikipedii (dostęp 19 X 2017;

https://pl.wikipedia.org/wiki/Zwi%C4%85zek_By%C5%82ych_Ochotnik%C3%B3w_Armii_Polskiej):

pełna nazwa – **Związek b. Ochotników Armii Polskiej, Uczestników Walk o Niepodległość 1914-1921**. Organizacja kombatancka z kręgu „piłsudczykowski”.

Powstał w 1933, z inicjatywy ppłk Jana Burkhard’a, który został jego 1. szefem.

Pierwszy Zjazd miał miejsce w 1934 w Warszawie. W tym czasie organizacja liczyła 6154 osób skupionych w 71 oddziałach. II Zjazd – w 1936 w Krakowie, gdzie członkowie składali przysięgę. III Zjazd odbył się w 1937 we Lwowie, a IV w 1938 w Wilnie. Według stanu na 20 sierpnia 1938 organizacja liczyła 26.086 członków zrzeszonych w czterech okręgach (Kraków, Lwów, Lublin, Warszawa) i 268 oddziałach, w tym łódzkim.

Według statutu (§ 5, 6, 29) „Związek b. Ochotników Armii Polskiej uważa się za spadkobierców dawnych i niedawnych obrońców wolności, samorzutnie stających do walki o niepodległość Polski i jest organizacją w duchu wojskowym, powstałą w celu szerzenia ducha ochotniczego wśród młodszego pokolenia oraz ugruntowania i urzeczywistnienia wielkiej idei WODZA NARODU – odbudowy państwa silnego mocarstwowego”.

Wśród celów Związku wymieniono m.in.: „skupienie sił ochotniczych, szerzenie wiedzy wojskowej i łączność z armią czynną, organizowanie kursów obrony przeciwgazowej i przeciwlotniczej, budzenie ducha patriotycznego, akcja kulturalno-oświatowa, krzewienie kultury fizycznej, akcje samopomocy, walka z bezrobociem wśród byłych ochotników” i inne.

W 1936 tytuł członka honorowego Związku otrzymał gen Edward Śmigły-Rydz. Zarząd Główny Związku mieścił się przy ul. Ignacego Skorupki w Warszawie.

Władze w 1938: prezes: gen. bryg. [Bronisław Bohaterewicz](#), I wiceprezes: ppłk [Jan Burkhard](#), II wiceprezes: ppłk [Jan Skorobohaty-Jakubowski](#), sekr. generalny: Witold Bernhard, skarbnik: Tadeusz Jasiuk, członkowie zarządu głównego: Szymon Oroba, kpt. Eugeniusz Piotrowski, Aleksander Sokołowski, główny kierownik wyszkolenia: por. Wodzianicki.

= Związek Byłych Ochotników Armii Polskiej, Uczestników Walk o Niepodległość, 1914-1921

patrz: **ZWIĄZKI** – kombatanckie – Związek Byłych Ochotników Armii Polskiej

= Związek Byłych Uczestników Armii Polskiej we Francji

porównaj: **ZWIĄZKI** – kombatanckie – Związek „Hallerczyków”, oddz. łódzki]

= Związek Byłych Więźniów Politycznych PPS d. Frakcja Rewolucyjna, Koło w Łodzi

patrz: **ORGANIZACJE i STOWARZYSZENIA** – kombatanckie – Stowarzyszenie Byłych Więźniów Politycznych PPS, d. Frakcja Rewolucyjna, Koło w Łodzi

= Związek „Dowborczyków”, oddz. łódzki (vel oddz. Województwo Łódzkie ?)

porównaj: **OSOBY** – **MICHERSKI** ..... (prezes)

Adres (w 19... r.): Łódź, ul. Piotrkowska .....

1929

- nr 47, z 17 XI, s. 2: przedstawiciele Związku składają wieniec na Płycie Nieznanego Żołnierza w Łodzi z okazji .....

= Związek „Hallerczyków”, oddz. łódzki

W latach 1936 – 1939 miał siedzibę przy ul. Sienkiewicza 49. W dniach 22–23 października 1938 r. w Łodzi miał miejsce ogólnopolski zjazd Hallerczyków, na który przybył gen. J. Haller [1].

BIBLIOGRAFIA:

[1] „Głos Poranny”, 23 X 1938, nr 292, s. 8 (art. „Gen. Haller przybył do Łodzi. Uroczyste powitanie na dworcu Łódź-Kaliska”); „Ilustrowana Republika”, 23 X 1938, nr 291, s. 6 (art. „Gen.

Haller w Łodzi. Demonstracja przeciwników na dworcu kaliskim");
„Orędownik” (Łódź), 24 X 1938, nr 245, s. 7 (art. „Krótkie wiadomości.
Gen. Haller w Łodzi).

1932

– nr 24, z 12 VI, s. 3: uroczystość złożenia wieńca przez członków Związku Hallerczyków z okazji ogólnopolskiego zjazdu odbywającego się w Łodzi

= Związek Inwalidów Wojennych R.P. im. gen. J. Sowińskiego, Koło Okręgowe – Łódź

(vel Legia Inwalidów Wojsk Polskich im. gen. J. Sowińskiego, oddz. łódzki, vel Legia Inwalidów R.P.)

BIBLIOGRAFIA:

[1] „Kurier Łódzki”, 9 IV 1932, nr 98, s. 5 („Plac przy dworcu Łódź-Fabryczna i 250-tys. cegieł pod budowę Domu Inwalidzkiego. Przed Walnym Zgromadzeniem członków Okręgowego Koła Związku Inwalidów.”; obecny Łódzki Dom Kultury)

1930

– nr 46, z 9 XI, s. 1: fotoreportaż ze Świąta Zmarłych: m.in. kwatery członków łódzkiego Koła Związku Inwalidów Wojennych RP (2 zdjęcia)

1932

– nr 24, z 12 VI, s. 3: uroczystość złożenia wieńca przez członków Związku Hallerczyków z okazji ogólnopolskiego zjazdu odbywającego się w Łodzi

= Związek Inwalidów Wojennych R.P. im. gen. J. Sowińskiego Województwa Łódzkiego

Adres: .....

Powstał .....

= Związek „Kaniowczyków” i „Żeligowszczyków” Okręgu Łódzkiego

porównaj: OSOBY – OLSZYNA-WILCZYŃSKI Józef (prezes ZG, oddz. łódzkiego), MAJ-MAJEWSKI ..... (kpt, czł. Zarządu), PIĄTKOWSKI Piotr (kpt, czł. Zarządu), PIWAKOWSKI Bronisław (por., prezes), PIWAKOWSKI Zygmunt (v-ce prezes)

vel „Żeligowczyków”

Adres: .....

Powstał .....

1935

– nr 18, z 5 V, s. 4: uczestnicy dorocznego Walnego Zebrania oddz. łódzkiego Związku; zdjęcie wykonane w lokalu związkowym
– nr 22, z 2 VI, s. 7: nowy Zarząd oddziału „in corpore”

= Związek „Kilińczyków”, oddz. łódzki

patrz: „Kilińczycy”

Adres: .....

Powstał .....

= Związek Byłych Kombatantów Francuskiej Legii Cudzoziemskiej, oddział w Łodzi

patrz: ZWIĄZKI – kombatantkie – Polski Związek b. Kombatantów Legii Cudzoziemskiej Francuskiej, oddz. w Łodzi

Związek powstał ..... 193... r. pod nazwą Związek Byłych Kombatantów Francuskiej Legii Cudzoziemskiej. Łódzki Oddział ..... 1937... roku.

W 193... zmiana nazwy na Polski Związek Byłych Kombatantów Francuskiej Legii Cudzoziemskiej, na fali nacjonalizmu polskiego, która zaczęła dominować w II poł. lat 30. XX wieku.

= Związek Legionistów Formacji Puławskiej, okręg łódzki

porównaj: OSOBY – FONDER Jan (prezes)

= Związek Legionistów Polskich, oddz. łódzki

porównaj: – DNI – Dzień Legionów

– DOMY – Dom-pomnik im. marsz. Józefa Piłsudskiego

– KOŁA – Koło „Czwartaków” Legionów Polskich Okręgu Łódzkiego

– OSOBY – HENIS ..... (sekr. gen. ZLP), NOWAKOWSKI Stanisław (prezes ZLP w Łodzi), OKSZA-STRZELECKI Kazimierz (prezes Federacji Polskich Związków

Obrońców Ojczyzny), **PELC** ..... (płk, działacz), **PŁOŃSKI** Feliks (insp.),
SIEMIŃSKI Kazimierz (czł. zarz.), **WADOWSKI** Marian (prezes Grupy
Regionalnej ZLP), **ZIENTARSKI-LIZIŃSKI** Jan (płk WP)
– „**PIŁSUDCZANA**” łódzkie

Adres: ul. Narutowicza 39 **ub. 45** (1934). Sienkiewicza 37 (1935)

Powstał w 19... roku.

BIBLIOGRAFIA:

[1] **PIERZCHAŁA** Wiesław, Rzucili swój los na życia stos. [w:] „Polska. Dziennik Łódzki”, Magazyn, 16 X 2009, nr 243, s. 10.

1926

- **nr 21**, z 23 V, s. 3: – demonstracja członków Związku Strzeleckiego, Polskiej Organizacji Wojskowej i Związku Legionistów przed siedzibą Państwowej Komisji Uzupelnień w Łodzi (w związku z tzw. „przewrotem majowym”)
- demonstracja członków Związku Strzeleckiego, POW i Związku Legionistów pod koszarami 28 pp przy ul. L. Żeligowskiego

1927

- **nr 11**, z 13 III, s. 1: przedstawiciele dowództwa DOK IV, z gen. S. Małachowskim na czele, na zjeździe Związku Strzeleckiego okręgu łódzkiego (**6.03.1927**)

1930

- **nr 43**, z 19 X, s. 3: organizatorzy i uczestnicy poranku artystycznego p.t. „Legiony w pieśni”, zorganizowanego przez łódzki oddział Związku Legionistów w łódzkiej Filharmonii

1931

- **nr 17**, z 26 IV, s. 6: uroczystości złożenia wieńcy na płycie „Grobu” Nieznanego Żołnierza przez członków Związku z okazji poświęcenia swojego sztandaru (**19.04.1931**)

1934

- **nr 10**, z 11 III, s. 7: członkowie Komitetu Obywatelskiego Budowy Domu–pomnika im. marsz. J. Piłsudskiego w Łodzi „in corpore”. W tle obraz przedstawiający J. Piłsudskiego oraz jego posąg dłuta Zygmunta Kowalewskiego. Zdjęcie wykonane najprawdopodobniej w siedzibie oddziału łódzkiego Związku Legionistów

1934

- **nr 12**, z 25 III, s. 2: wystawa poświęcona dziejom Legionów Polskich zorganizowana przez Stowarzyszenie w salach Gimnazjum Żeńskiego im. E. Orzeszkowej w Łodzi
  - moment przecięcia wstęgi przez kuratora warszawsko–łódzkiego Okręgu Szkolnego – ..... Pytlakowskiego
  - grupa zaproszonych gości
- **nr 33**, z 19 VIII, s. 2: fotoreportaż z „Dnia Legionów” w Łodzi – delegacja oddziału łódzkiego Związku Legionistów składa wieniec pod pomnikiem T. Kościuszki na pl. Wolności

= Związek Legionistów Polskich Województwa Łódzkiego

Powstał **6 VIII 1924** roku

= Związek Obrońców Ojczyzny, oddz. łódzki

porównaj: **OSOBY** – **GÓRECKI** Roman (gen., prezes Federacji), **WIELOZIERSKI** ..... (mjr WP; prezes oddz. łódzkiego)

= Związek Ochotników Armii Polskiej, oddz. w Łodzi

porównaj: **OSOBY** – **PAWLAK** St..... (kurator Związku)

Adres (siedziba): .....

= Związek „Peowiaków”, koło łódzkie

porównaj: – **OSOBY** – Linke Stefan
– **TABLICE** – pamiątkowe – Linkego Stefana

= Związek Polaków Wojskowych w Rosji

porównaj: Zjednoczenie Byłych Prezydiów Związków Polaków Wojskowych w Rosji

W styczniu 1933 r. otworzyli swój lokal przy ul. Karola (dziś .....) 8

= Związek Powstańców Śląskich, oddz. w Łodzi

porównaj: – **ORGANIZACJE i STOWARZYSZENIA** – kombatanckie – Stow. Powstańców Śląskich „Legion Śląski”

– **OSOBY** – **OLSZEWSKI** Hieronim (prezes oddziału; od IX 1939), **SUMIŃSKI** Lucjan (prezes (X 1937 – IX 1939)

adres: .....

Powstał w 1923 r., założony na Górnym Śląsku przez Alfonsa Zgrzebnioka. Grupował uczestników Powstań Śląskich z 1919, 1920 i 1921. Oddział łódzki w 192....

Po przewrocie majowym w 1926 r. Walny Zjazd Delegatów Związku poparł rządy sanacji. To doprowadziło do rozłamu Związku Powstańców Śląskich w związku z czym powstał istniejący do 1930 roku "Narodowy Związek Powstańców i Bytych Żołnierzy" związany z Chrześcijańską Demokracją i [Wojciechem Korfantym](#). Grupa ta była w sporze ze Związkiem Powstańców Śląskich gdzie swoje wpływy umocnili zwolennicy Józefa Piłsudskiego. Oba te ugrupowania zwalczały się wzajemnie na łamach prasy gloryfikując swój udział w Powstaniach Śląskich i organizując odrębne obchody rocznicowe.

W październiku 1937 r. w jego skład weszło Stow. Powstańców Śląskich „Legion Śląski”, a 1. prezesem oddziału łódzkiego połączonych organizacji p.n. „Związek Powstańców Śląskich” został b. prezes „Legionu” Lucjan Sumiński.

= Związek Weteranów, oddz. łódzki

= Związek „Żeligowszczyków”, oddz. łódzki

patrz: **ZWIĄZKI** – kombatanckie – **ZWIĄZKI** – kombatanckie – Związek „Kaniowczyków” i „Żeligowszczyków”, oddz. łódzki

= Związek Żydów Uczestników Walk o Niepodległość Polski

porównaj: **OSOBY** – **SZAROGRODER** Ludwik (członek)

BIBLIOGRAFIA:

[1] Żydzi – bojownicy o niepodległość Polski. Ilustrowana monografia w oprac. zbiorowym pod red. Norberta Gettera, Jakuba Schalla, Zygmunta Schipperera. Lwów 1939.

- konsumenckie

= Związek Spółdzielni Spożyców RP „Społem”, oddział w Łodzi

porównaj: – **BANKI** – Bank Spółdzielczy „Społem”
– **KOŁA** – Koło Młodzieży Spółdzielczej „Społem”
– **OSOBY** – **MIELCZARSKI** Romuald, **NIEZMAN** M..... (działacz),
SOCHACKA ..... (działaczka)
– **PALARNIE KAWY** – Zw. Sp-ni Spożyców RP, oddz. w Łodzi
– **SPÓŁDZIELNIE** – Powszechna Spółdzielnia Spożyców w Łodzi
– **ULICE** – Mielczarskiego Romualda

Związek powstał w lipcu 1919 r., na VII Delegatów Warszawskiego Związku Stowarzyszeń Spożyców przyjmując nazwę Związku Polskich Stowarzyszeń Spożyczych i objął swoją działalnością cały Kraj. W roku następnym uzyskał członkostwo Międzynarodowego Związku Spółdzielczego. W dniu 26 kwietnia 1925 r., z inspiracji Romualda Mielczarskiego powstał Związek Spółdzielni Spożyców RP, w który zjednoczyły się trzy związki: Związek Polskich Stowarzyszeń Spożyców, Związek Robotniczych Stowarzyszeń Spółdzielczych oraz Zespół Spółdzielni Pracowników Państwowych. W 1926 r. do Związku przystąpiła też Centrala Spożyczych Stowarzyszeń Robotników Chrześcijańskich.

W roku 1935 r. do nazwy Związku dodano słowo „Społem”, zaproponowane w 1906 r. przez S. Żeromskiego, jako tytuł czasopisma Towarzystwa Kooperatystów w Warszawie, którego Związek poczuwał się być spadkobiercą tradycji.

Nazwa Powszechna Spółdzielnia Spożyców „Społem” pojawiła się po II wojnie światowej.

W 1930 r. powstała Związkowa Kasa Oszczędności, która w 1935 r. została przekształcona w Bank Spółdzielczy „Społem”.

W 1926 R. Związek miał 26 oddziałów, w tym łódzki oraz 3 Agentury Handlowe, w tym jedną w Łodzi, włókienniczą.

BIBLIOGRAFIA:

[1] „Społem” [miesięcznik]. Specjalne wydanie jubileuszowe, 1906–2006. Warszawa 2006.

1927

– nr 23, z 5 VI, s. 1: prezydium obrad XV Zjazdu Związku (Łódź, **28–29.06.1927**); w sali łódzkiej Filharmonii

1928

– nr 16, z 15 IV, s. 7: walne zebranie pełnomocników „Społem” w Łodzi; zebranie w sali .....

1933

– nr 15, z 9 IV, s. 6: grupa członków Koła Młodzieży Spółdzielczej przy oddz. łódzkim Związku; zdjęcie wykonane przed jego magazynem przy ul.

..... (2.04.1933)

1935

– nr 40, z 6 X, s. 5: magazyny „Społem” na boczniczy stacji Łódź – .....

– kulturalne

= Łódzki Wojewódzki Związek Polskich Stowarzyszeń Śpiewaczych i Muzycznych w Łodzi

vel Związek Polskich Stowarzyszeń Śpiewaczych i Muzycznych w Łodzi

= Niemiecki Związek Kulturalno-Gospodarczy w Polsce, oddział w Łodzi

porównaj: – OSOBY – SCHIEFFER K..... (prezes)

– ZWIĄZKI – ..... – Zjednoczenie Niemców w Polsce, oddz. w Łodzi

Związek mniejszości niemieckiej w Polsce (niemiecka. nazwa: Deutscher Kultur- und Wirtschaftsband in Polen). Powstał na Śląsku w 1929 r. (tzw. „grupa Śląska”, pod przew. Max’a. Brzozki; rozpadła się w 1932).

„Łódzka grupa” powstała w 1931 r. i stała się, po rozpadzie „grupy śląskiej”, ostoją działalności Związku. Utworzył ją i kierował L..... Danielewski. Stąd odbyło się tu kilka jego ogólnopolskich zjazdów Związku. Na pewno w czerwcu 1933 [2] oraz we wrześniu 1936 [3].

Niemiecki Związek Kulturalno-Gospodarczy miał charakter liberalno-mieszczańskim, antynarodowo-socjalistyczny, propagujący lojalizm wobec Polski, za co niektórzy jego współpracownicy mieszkający w Niemczech znaleźli się w ówczesnych obozach koncentracyjnych. Popularnie i skrótowo nazywany „Wirtschaftsbundem” [2].

Na skutek trudności organizacyjnych oraz utraty wielu członków, którzy weszli w orbitę ideologii narodowo-socjalistycznej, przekształcony na pocz. 1938 r. w Zjednoczenie Niemców w Polsce (Vereinigung der Deutsche in Polen); działało do wybuchu II wojny światowej [1].

Związek współpracował ze Szkołą Powszechną nr 90 w Łodzi (ul. Legionów) 32, wspierając klasy z rozszerzonym językiem niemieckim.

Niemiecki Związek Kulturalno-Gospodarczy (Deutscher Kultur- und Wirtschaftsband), organizacja mniejszości niem. w II RP; działał w 2 grupach: śląska, zał. 1929 m.in. przez M. Brzozkę, rozpadła się 1931/32, łódz., funkcjonująca 1931–37, m.in. pod kierunkiem L. Danielewskiego, reprezentowała kurs antyhitl.; kontynuatorem było działające 1938–39 Zjednoczenie Niemców w Polsce [wg encyklopedii Wirtualnej Polski].

BIBLIOGRAFIA:

[1] MEISSNER Lucjan, Niemiecka antynarodowo-socjalistyczna opozycja w Polsce; [w:] Antyhitlerowska opozycja, 1933-1939. Wolne Miasto Gdańsk, Prusy Wschodnie, Śląsk, Łódź. W-wa 1996, ss. 93-108.

[2] Kongres „Wirtschaftsbundu w Łodzi; [w:] „Republika”, 12 VI 1933, nr 162, s. 1.

[3] Niemcy polscy w hołdzie Głowie Państwa i Wodzowi Naczelnemu, [w:] „Nowiny. Żołnierska gazeta ścienna”, 26 IX 1936, nr 75, s. 1.

1934

– nr 16, z 22 IV, s. 1: widok ogólnopolskiego Zjazdu członków Związku w sali „Resursy Rzemieśniczej” przy ul. J. Kilińskiego 123.
s. 2: nowy zarząd Związku „in corpore” (15.04.1934)

= Polski Związek Esperantystów, oddz. w Łodzi

= Związek Muzeów Polskich

porównaj: – MUZEA – Miejskie Muzeum Etnograficzne w Łodzi
– OSOBY – LAUTERBACH ..... (delegat Związku)

– paramilitarne

= Ogólny Związek Podoficerów Rezerwy RP, oddział w Łodzi

porównaj: – OSOBY – BŁASZCZYK Bronisław (sekr. Oddziału), KUBALAK Roman (prezes oddziału)

– PARTIE – Obóz Zjednoczenia Narodowego

Adres: Karola (od 6 VII 1933 ul. Fr. Żwirki) 8.

Związek powstał ..... w 192... roku. Zarząd Główny mieścił się w Warszawie. Oddział łódzki zawiązał się w 192... roku. W listopadzie 1928 r. poświęcony został w łódzkiej katedrze jego sztandar.

W końcu marca 1937 r. zjazd delegatów kół okręgu łódzkiego Związku uchwalił wstąpienie do partii Obóz Zjednoczenia Narodowego („Łwł”, 1937, nr 13, s. 3) do sprawdzenia: to inicjatywa centrali, czy tylko tego okręgu ??.

= Związek Marynarzy Rezerwy, oddz. łódzki

Powstał około 1932 roku.

= Związek Byłych Wojskowych Okręgu Łódzkiego

1925

– nr 45, z 8 XI, s. 2: delegacja Związku Byłych Wojskowych na uroczystości złożenia wieńcy Na „Grobie” z okazji Święta Zmarłych (2.11.1925)

1930

– nr 22, z 25 V, s. 2: delegacje Związku Byłych Wojskowych Okręgu Łódzkiego składają kwiaty na Płycie Nieznanego żołnierza w Łodzi z okazji swojego okręgowego zjazdu

= Związek Byłych Zawodowych Wojskowych, Koło łódzkie

= Związek Oficerów Rezerwy RP, oddz. w Łodzi

porównaj: OSOBY – **BEŁDOWSKI** Tadeusz (prezes; 193–1939), **CHOMICZ** ..... (prezes), **CICHECKI** ..... (sekr.), **CZEKAY** Henryk, **DEMIDECKI-DEMIDOWICZ** Adam, **DIENSTL-DĄBROWA** Marian (prezes), **FOLT** Zygmunt (wiceprezes), **GIEŁCZYŃSKI** Ludwik (wicestarosta), **GOLIŃSKI** T (czł. Zarządu), **GOŚCIEWICZ** B..... (czł. Zarządu), **GROBELNY** L..... (czł. Zarządu), **HERTEL** R..... (czł. Zarządu), **HOLCGREBER** Wacław (v-ce prezes), **JUSZKIEWICZ** J..... (czł. Zarządu), **KOWALSKI** Kazimierz (prezes zarządu Okręgu), **KOMANDER** Alojzy (inspektor), **KOMOROWSKI** Ireneusz (prokurator), **KUBIAK** Stanisław (mgr), **MACIEJEWSKI** ....., **MACISZEWSKI** ....., **MATUSIAK** Roman (czł. Zarządu), **MATYSEK** T..... (czł. Zarządu), **PAPROTA** Antoni, **PAWLIK** W..... (czł. Zarządu), **PODLASIAK** St..... (czł. Zarządu), **PRZESMYCKI** Karol (mgr), **ROŹNIECKI** ....., **ROM-FURMAŃSKI** Roman (red.), **SŁONIEWSKI** Modest (prezes), **SALM** Witold (sędzia Sądu Okręg.), **STOŁYHWO** Tadeusz (dr. n. chemicznych), **SUPA** J..... (czł. Zarządu), **ŚWIĘCICKI** Tadeusz (czł. Zarządu), **THIELE** Bronisław, **WADOWSKI** Marian (poseł na Sejm), **WAJNIKONIS** Roman (mecenasa), **ZAJĄCZKOWSKI** St..... (czł. Zarządu), **ZAWADZKI** Leszek

Adres: Siedziba (w 1930 r.): ul. Piotrkowska 104 lub 108.

Skupiał wszelkich oficerów i podchorążych rezerwy. We wrześniu 1939 r. 60% jego członków w Łodzi to ludzie młodzi, poniżej trzydziestu lat. Oficjalna nazwa w 1937 r. to Okręg Nr 4 Związku Oficerów Rezerwy w Łodzi.

W kadencji 1938/1939 prezesem Zarządu oddz. łódzkiego został Kazimierz Wierusz-Kowalski, mjr rez., podówczas pracownik Wydziału społeczno-politycznego Urzędu Wojewódzkiego w Łodzi. Po rozpoczęciu okupacji niemieckiej w Łodzi (8 września) organizator i 1. dowódca łódzkiego okręgu Służba Zwycięstwu Polsce (utworzona 27 IX 1939 r. pod dowództwem Michała Tokarzewskiego-Karaszewicza), która od 13 listopada 1939 r. została przekształcona w Związek Walki Zbrojnej, a od 14 lutego 1942 w Armię Krajową).

SZP w Łodzi w znacznym stopniu została zorganizowana na bazie członków miejscowego Związku Oficerów Rezerwy.

BIBLIOGRAFIA:

[1] [27 VIII 1939: reportaż z kopania okopów w Łodzi, w parku im. H. Sienkiewicza w Łodzi; wypowiedź prezesa Związku – mjr rez. Modesta Słoniowskiego (3:00 > 4:35); [w:] Polskie Radio-Łódź, archiwum nagrań, sygn. ....]

1930

– nr 3, z 19 I, s. 1: uczestnicy ogólnopolskiej wycieczki do Paryża członków zw. Oficerów Rezerwy, wśród nich grupa łódzka pod przewodnictwem Mariana Dienstl-Dąbrowy; tu w salonach Cercle Miliare w Paryżu (XII 1929)

s. 3: – jak wyżej; przed Sorboną
– w rest „la Conpole” na spotkaniu z przedstawicielami Związku Francuskich Oficerów Rezerwy

1933

– nr 7, z 12 II, s. 2: uczestnicy balu karnawałowego członków Związku Oficerów Rezerwy RP w salach Garnizonowego Klubu Oficerskiego przy ul. św. Jerzego (7.02.1933)

= Związek Podoficerów Rezerwy, oddz. łódzki

(vel Ogólny Związek Podoficerów Rezerwy, oddz. łódzki (1934)

= Związek Rezerwistów RP, Komenda grodzka (zarząd grodzki) w Łodzi

(vel okręgowa; Okręg IV–Łódź)

Stowarzyszenie Rezerwistów i Byłych Wojskowych (to samo ???)

porównaj: – ORGANIZACJE I STOWARZYSZENIA – inne – „Rodzina Rezerwistów”

– OSOBY – **ABŁAMOWICZ-ABDANK** Konstanty (prezes Koła XI), **ADAMSKI** ....., **AREND** Paweł (skarbnik I Koła), **BASTER** K..... (czł. I Koła), **BĘDZIAK** M..... (czł. I Koła), **BIENKOWSKI** B..... (czł. Zarządu Komendy), **BORUCKI** B..... (kier. i I wiceprezes; 1937), **BURSKI** K..... (sekr. V Koła), **CHUDZYŃSKI** Z..... (skarbnik Okręgu), **DUSZYŃSKI** .....

B..... (ref. wych. obyw.), **DENYS** ..... (...?), **DOBOSZ** Stanisław (prezes Okręgu „Łódź”), **FABIAŃSKI** Zbigniew (komend. I Koła), **FIL** J..... (sekr.), **FUKS** ..... (wiceprezes I Koła), **GAJEWSKI** J..... (wiceprezes Okręgu), **GALIŃSKI** (komendant II Koła), **GIMLOWA** Helena (insp. Rady Głównej Zw. Rezerwistów), **GOŁĘBIEWSKI** Władysław (ref. opieki społ. I Koła), **JANIAK** F..... (ref. opieki społ.), **KACHL** K..... (czł. I Koła), **KĘPCZYŃSKI** T..... (czł. I Koła), **KLIMCZAK** W..... (czł. I Koła), **KMIECIK** B..... (prezes; 1937-1939), **KOLASIŃSKI** W..... (czł. I Koła), **KOŁACZ** J..... (ref. organ.), **KONKOWSKI** Z..... (czł. I Koła), **KRAŁKOWSKI** ..... (ref. oświatowy II Koła), **KRAWCZYK** ..... (czł. II Koła), **KRONHOLC** **D-SOKOLSKI** Mieczysław (komend. IV Okręgu), **LATKIEWICZ** J..... (czł. w I Kole), **LEWANDOWSKI** E....., **LEWIK** Marian (sekr. I Koła), **LISKO** Adolf (ref. wych. obyw.), **LUCIEJEWSKI** Bronisław (wiceprezes I Koła), **ŁUBAK** K..... (prezes I Koła), **MADOŃSKI** ..... (czł.), **MAŁOWIEJSKI** Mieczysław (prezes I Koła), **NEUCHOMS** H..... (czł. Zarz. I Koła), **NOWICKI** ..... (sekr. II Koła), **OLCZYK** ..... (prezes II Koła), **PAWLIK** W..... (ref. wych. obyw.), **PIĄTKOWSKI** Hipolit (komendant), **PŁOŃSKI** Feliks (prezes ..... Koła), **PODÓLKO** ..... (d-ca I baonu), **POLAK** J..... (ref. opieki społ.), **POSZEPczyŃSKI** Wł..... (d-ca I kp w I Kole), **ROM-FURMAŃSKI** ..... (ref. prasowy), **ROMANOWSKI** St..... (czł. I Koła), **RUSZKIEWICZ** Jan (kmdt V Koła), **SKOKOWSKI** ..... (płk; Insp. Generalny), **SMOLAREK** Antoni (v-ce prezes Zarz. Grodzkiego), **SMOLAREK** F..... (czł. I Koła), **SZKUTA** ..... (mjr), **SZYMAŃSKI** Bolesław (wiceprezes II Koła), **URBANIAK** Piotr (skarbnik V Koła), **WESTFAL** ..... (czł.), **WIECZOREK** S..... (skarbnik), **WILCZEK** ..... (prezes II Koła), **WRÓBLEWSKI** A..... (inż., hon. prezes II Koła), **ZAGRODZKI** ..... (wiceprezes ZG), **ZAWADZKI** L..... (komendant), **ZDROJEWSKI** ..... (wiceprezes Okr.), **ZUBRILIN** ..... (ref. prezes II Koła)

Siedziba: J. Kilińskiego 49 (1937)

Ogólnopolski Związek Rezerwistów powstał w 1927 roku. Okręg łódzki, który otrzymał nr IV, powstał w 1928 roku. We wrześniu 1936 r. Okręg IV posiadał 20 świetlic, 20 strzelnic i 18 boisk.

Od 1932 r. Komenda Okręgu IV w Łodzi wydawała miesięcznik „Głos Rezerwisty”.

BIBLIOGRAFIA:

[1] JABŁONOWSKI Marek, Sen o potęgę Polski. Z dziejów ruchu byłych wojskowych w II RP, 1918-1939. Olsztyn 1998.

1934

– nr 7, z 18 II, s. 3: uczestnicy zabawy karnawałowej urządzonej przez Zarząd Grodzki **Komendę Grodzką** Związku Rezerwistów w sali Państwowej Fabryki Wyrobów Tytoniowych przy ul. M. Kopernika

== I baon

== Koło Nr .....

porównaj: **OSOBY** – **PAWLIK** W..... (ref. wychow. obyw.), **PŁOŃSKI** Feliks (prezes)

Przy Fabryce Nici w Łodzi, ul. Niciarniana .....

1935

– nr 13, z 31 III, s. 6: akademie z okazji imienin marsz. J. Piłsudskiego zorganizowana przez Koło w zakładowym Klubie Pracowniczym (ok. 19.03.1935)

== Koło Nr I – Śródmieście

porównaj: – **OSOBY** – **AREND** Paweł (skarbnik I Koła), **BASTER** K..... (czł. I Koła), **BĘDZIAK** M..... (czł. I Koła), **FABIAŃSKI** Zbigniew (komend. I Koła), **FUKS** ..... (wiceprezes I Koła), **GOŁĘBIEWSKI** Władysław (ref. opieki społ. I Koła), **KACHL** K..... (czł. I Koła), **KĘPCZYŃSKI** T..... (czł. I Koła), **KLIMCZAK** W..... (czł. I Koła), **KOLASIŃSKI** W..... (czł. I Koła), **KONKOWSKI** Z..... (czł. I Koła), **LATKIEWICZ** J..... (czł. w I Kole), **LEWIK** Marian (sekr. I Koła), **LISKO** Adolf (ref. wych. obyw.), **LUCIEJEWSKI** Bronisław (wiceprezes I Koła), **ŁUBAK** K..... (prezes I Koła), **MAŁOWIEJSKI** Mieczysław (prezes I Koła), **NEUCHOMS** H..... (czł. Zarz. I Koła), **POSZEPczyŃSKI** Wł..... (d-ca I kp w I Kole), **ROMANOWSKI** St..... (czł. I Koła), **SMOLAREK** F..... (czł. I Koła)

Adres: ul. Piotrkowska 64.

W dniu 12 XI 1933 r. Koło obchodziło 5-lecie działalności.

1933

- nr 46, z 19 XI, s. 2: I kompania Koła nr I podczas defilady na ul. Piotrkowskiej, z okazji święta 11 Listopada (**11.11.1933**)

== Koło Nr II – Pracowników Kolei Elektrycznej Łódzkiej [tramwaje miejskie]

porównaj: – OSOBY – GALIŃSKI (komendant II Koła), KRALKOWSKI ..... (ref. oświatowy II Koła), KRAWCZYK ..... (czł. II Koła), NOWICKI ..... (sekr. II Koła), OLCZYK ..... (prezes II Koła), SZYMAŃSKI Bolesław (wiceprezes II Koła), WILCZEK ..... (prezes II Koła), WRÓBLEWSKI Adam (inż., hon. prezes II Koła), ZUBRILIN ..... (ref. prezes II Koła)

Siedziba: ul. **Tramwajowa**

Według „Łwl” z 22 X 1933, nr 43 Koła miało swoją świetlicę przy ul. Rzgowskiej 74, otwartą 7 X 1933 roku.

1933

- nr 9, z 26 II, s. 2: bal karnawałowy członków Koła sali Białej **restauracji hotelu Manteuffel (18.02.1933)**
- nr 43, z 22 X, s. 1: uroczystość otwarcia świetlicy Koła przy ul. Rzgowskiej 74; na zdj. goście i członkowie Koła (**7.10.1933**)

== Koło Nr III – Widzew

== Koło Nr IV – Bałuty

Adres: ul. B. Limanowskiego 53.

== Koło Nr IV – Pracowników Kolei Elektrycznej Łódzkiej [tramwaje miejskie; **do wyjaśnienia !!!**]

== Koło Nr V – Wytwórnia Wyrobów Tytoniowych w Łodzi

porównaj: OSOBY – BURSKI K..... (sekr.), RUSZKIEWICZ Jan (kmdt Koła), URBANIAK Piotr (skarbnik)

Adres: ul. M. Kopernika .....

Koło powstało w ..... 1932 r., skupili się w nim pracownicy łódzkiej Wytwórni Wyrobów Tytoniowych. W styczniu 1937 r. Koło uroczystie obchodziło jubileusz 5-lecia działalności.

1937

- nr 3, z 17 I, s. 3: członkowie Koła „in corpore” na uroczystości z okazji 5-lecia jego działalności (**9.01.1937**)

== Koło Nr VI – Pracowników Kolei Elektrycznej Łódzkiej; **do wyjaśnienia!!!**

== Koło Nr IX

Adres: ul. Zgierska 150.

== Koło Nr XI (przy Zjednoczonych Zakładach Włókienniczych „K. Scheibler i L. Grohman”)

porównaj: OSOBY – ABŁAMOWICZ-ABDANK Konstanty (prezes; 193... – XI 1934)

Powstało ..... 192.... Rozwiązane w listopadzie 1934 r. po stwierdzeniu, że wśród jego członków było 50% komunistów [1]. W tym czasie jego prezesem był płk Konstanty Abłamowicz-Abdank, wice dyr. zakładów scheiblerowskich.

Reaktywowane – na pewno po gruntownym przeglądzie członków i usunięciu z Koła sympatyków KPP – na początku lutego 1935 roku. Nowym prezesem został wybrany Zenon Wojtkowski (dyr. oddz. IV – ..... w zakładach „Scheibler i Grohman”) [1].

BIBLIOGRAFIA:

[1] *Wznowienie działalności XI Koła Związku Rezerwistów przy firmie „Scheibler i Grohman”;*

[w:] „Kurier Łódzki”, 7 II 1935, nr 37, s. 7.

1933

- nr 42, z 15 X, s. 3: spotkanie gen. Romanem Góreckiego z rezerwistami, robotnikami fabryki Scheiblera i Grohmana, który przebywał w Łodzi na święcie pułkowym 31 pułku Strzelców Kaniowskich (**8.10.1933**)

1935

- nr 52, z 29 XII, s. 2: „jasełka” w wykonaniu dzieci członków „Rodziny Rezerwistów przy Kole nr XI „Związku Rezerwistów (przy fabryce Scheiblera i Grohmana) na „gwiazdce” zorganizowanej w zakładowym Klubie

Pracowniczym

== Koło Nr XII (przy Ubezpieczalni Społecznej w Łodzi)

porównaj: **OSOBY** – **SMOLAREK** Antoni (czł. Koła)

== Koło Nr XV (przy zakładach I.K. Poznański w Łodzi)

Adres: ul. Ogrodowa ...

Koło miało siedzibę w budynku (baraku) na terenie fabryki Poznańskiego. Dzieliło go z siedzibą zakładowego KS „Ikape” – Łódź, który został wybudowany (wyremontowany) i oddany do użytku w maju 1934 roku.

1934

- nr 21, z 27 V, s. 6: uroczystość poświęcenia lokalu Koła Nr ..... Związku Rezerwistów w Łodzi; pomieszczono go w przebudowanym w tym celu niewielkim drewnianym budynku na terenie Fabryki

1935

- nr 47, z 24 XI, s. 7: uczestnicy „in corpore” uroczystości wręczenia dyplomów uczestnikom kursu Drużyn Ratowniczych PCK; zdjęcie wykonane na tle siedziby Koła (10.11.1935)
- nr 48, z 1 XII, s. 4: jak wyżej, moment wręczenia dyplomu kursu jednemu z jego uczestników (10.11.1935)

= Związek Strzelecki (okręg IV), oddz. grodzki w Łodzi

porównaj: – **DOMY** – sierot – „Gniazdo”

– **MARSZE** – „Marsz Strzelecki”

– **ORGANIZACJE i STOWARZYSZENIA** – paramilitarne – „Orleńca”

- **OSOBY** – **BAGIŃSKI** W..... (prezes Oddz. Akademickiego), **FORNALSKA** Maria (kier. „Pracy Kobiet” w Okręgu IV Z.S.), **HORBACKI** Władysław (czł. Komendy), **JARUŻANKA** R..... (działaczka Z.S.), **KAPCZYŃSKI** ..... (d-ca 19 kp V zakładowego oddz. Związku przy Monopolu Spirytusowym), **KLUGE** Witold (prezes Oddz. przy Monopolu Spirytusowym), **KOSOWSKI** ..... (prezes Oddz. przy Monopolu Spirytusowym), **KOSTOWSKI** Symforion (prezes: 1933–1939), **KRÓLIKOWSKA** L..... (komendantka Oddz. IV), **ŁOSZYCKI** ..... (czł. komendy), **MICHAŁSKI** Cz..... (prac.; czł. zakł. Oddz. Zw. przy Monopolu Spirytusowym), **NAHURSKI** ..... (kpt., komendant Okręgu IV), **PIWOWAR** Jan (komendant Okręgu IV), **RZĄDKIEWICZ** Michał (prezes Okręgu IV), **WIHAN** ..... (czł. komendy), **ZABLUDOWSKI** W..... (prezes oddz. akademickiego), **ZABŁOCKI** W..... (inż.; czł. zakł. Oddz. Zw. przy Monopolu Spirytusowym)
- **TOWARZYSTWA** – inne Towarzystwo Przyjaciół Związku Strzeleckiego
- **ZWIĄZKI** – akademickie – Akademicki Związek Strzelecki

== ogólne

1925

- nr 45, z 8 XI, s. 2: uroczystość złożenia wieńców Na Płycie Nieznanego Żołnierza z okazji Święta Zmarłych, m.in. delegacja „Strzelca” (2.11.1925)

1926

- nr 21, z 23 V, s. 3: – demonstracja członków Związku Strzeleckiego, Polskiej Organizacji Wojskowej i Związku Legionistów przed siedzibą Państwowej Komisji Uzupełnień w Łodzi (w związku z tzw. „przewrotem majowym”)
- demonstracja członków Związku Strzeleckiego, POW i Związku Legionistów pod koszarami 28 pp przy ul. L. Żeligowskiego

1927

- nr 11, z 13 III, s. 1: przedstawiciele dowództwa DOK IV, z gen. S. Małachowskim na czele, na zjeździe Związku Strzeleckiego okręgu łódzkiego (6.03.1927)

1934

- nr 25, z 24 VI, s. 4: grupa uczestników kursu ogólnopolskiego? (wojewódzkiego? powiatowego?) dla referentów prasowo-propagandowych Związku Strzeleckiego zwiedzających drukarnię „Kuriera Łódzkiego”; zdjęcie wykonane na tle maszyny rotacyjnej

== Sekcja bokserska

== Sekcja łucznicza

== Oddział Akademicki przy Zw. Strzeleckim, oddz. IV – Łódź

porównaj: – OSOBY – BAGIŃSKI W..... (prezes), ZALUBOWSKI W..... (prezes)

Oddział łódzki powstał w 1932 roku. Zebranie założycielskie odbyło się 21 X 1932 r., pierwszym prezesem został wybrany W..... Bagiński [1].

W maju 1937 zebranie w sprawie przydziału w [do??] Oddziale IV Zw. Strzeleckiego („Łwl”, 1937, nr 23, s. 3).

W czerwcu 1937 r. w Łodzi miał miejsce Walny Zjazd Akademickiego oddz. Związku Strzeleckiego.

BIBLIOGRAFIA:

[1] „Kurier Łódzki”, 24 X 1932, nr 294, s. (inf. o powstaniu oddziału łódzkiego)

1937

– nr 12, z 21 III, s. 3: z podpisu: „zebranie dyskusyjne w Akademickim Oddziale Związku Strzeleckiego w Łodzi na temat deklaracji płk Koca, pod przewodnictwem prezesa Oddziału mgr W. Zabłudowskiego i władz strzeleckich IV Okręgu Związku Strzeleckiego”

== Oddział (męski) – Retkinia

== Oddział (żeński) – Retkinia

== Oddział I – Śródmieście

== Oddział I (żeński)

== Oddział II – Widzew, ul. Niciarniana

Adres: ul. Główna (al. J. Piłsudskiego) 18 (1937; wg „Łwl”, 1937, nr 18, s. 7)

== Oddział III (żeński)

1935

– nr 5, z 2 II, s. 7: „opłatek” członkiń Oddziału; na 1. planie Zarząd Oddziału „in corpore”

== Oddział IV .....

== Oddział V (męski), ul. Karola 14

[a Oddział V przy Państwowej Fabryce Wyrobów Tytoniowych ???; porównaj !]

== Oddział V (żeński)

== Oddział VI (żeński) ul. Pabianicka 32

== Oddział VII (męski)

== Oddział VII (żeński)

== Oddział IX – .....

== Oddział XI (Zdrowie–Brus)

1934

– nr 1, z 6 I, s. 2: – Zarząd Oddziału „in corpore”
– „choinka” dla dzieci członków Oddziału

== Oddział ... (Państwowa Wytwórnia Wódek (Monopol Spirytusowy) w Łodzi)

porównaj: OSOBY – KAPCZYŃSKI ..... (d-ca 19 kp V zakładowego Koła Związku Strzeleckiego), KLUGE Witold (prezes Oddz.), KOSOWSKI ..... (prezes Oddz.) MICHAŁSKI Cz..... (prac.; czł zakł. Oddz. Zw. Strzeleckiego), ZABŁOCKI W..... (inż.; czł. zakł. Oddz. Zw. Strzeleckiego)

== Oddział ... (Monopol Tytoniowy w Łodzi)

[a Oddział V, męski przy ul. Karola 14 ???]

=== 19 Kompania, przy Państwowym Monopolu Tytoniowym w Łodzi

1932

– nr 33, z 14 VIII, s. 3: uroczystość odsłonięcia tablicy pamiątkowej ku czci marsz. J.

Piłsudskiego na murze budynku frontowego wykonanej przez łódzkiego artystę-rzeźbiarza – Zygmunta Kowalewskiego, ufundowanej przez 19 kp V Oddziału Związku Strzeleckiego przy Fabryce i jej pracowników (**7.08.1932**)

- nr 19, z 8 V, s. 2: 19 kp V Oddz. Związku Strzeleckiego przy Państwowej Fabryce Wyrobów Tytoniowych pod dowództwem ppor. Kapczyńskiego „*in corpore*”; zdjęcie wykonane na dziedzińcu fabrycznym, w tle widać łącznik pomiędzy halami

1933

- nr 22, z 28 V, s. 1: zdjęcie zbiorowe uczestników uroczystego zakończenia kursu drużyn ratowniczych obrony przeciwgazowej PCK, zorganizowanego staraniem Komendy i Zarządu Grodzkiego Związku Strzeleckiego; zdjęcie wykonane na dziedzińcu fabryki (widoczny w tle budynek fabryczny spłonął doszczętnie w 1992 roku)
- nr 24, z 17 VI, s. 6: uroczystość złożenia przysięgi na dziedzińcu Fabryki przez nowych członków dzielnicy „Przykaliskiej” Związku Strzeleckiego w Łodzi

== Oddział ....., ul. św. Jerzego

== Oddział ..... – Dzielnicą Przykaliska

vel Dzielnicą „Przykaliska” ???

== Dzielnicą „Przykaliska”

vel Oddział ..... – Dzielnicą „Przykaliska” ??

1933

- nr 24, z 17 VI, s. 6: uroczystość złożenia przysięgi na dziedzińcu Fabryki przez nowych członków dzielnicy „Przykaliskiej” Związku Strzeleckiego w Łodzi

= **Związek Strzelecki, województwo łódzkie (Okręg łódzki)**

porównaj: **TOWARZYSTWA** – inne – Towarzystwo Przyjaciół Związku Strzeleckiego

= **Związek Strzelecki, komenda powiatu łódzkiego**

porównaj: – **OSOBY** – **KASZYŃSKI J.....** (komendant powiatowy lub pow. Łódź-Południ), **TOPCZEWSKI .....** (ppłk)

– **TOWARZYSTWA** – inne – Towarzystwo Przyjaciół Związku Strzeleckiego

1932

- nr 50, z 11 XII, s. 1: uczestnicy zjazdu komendantów powiatowych „Związku Strzeleckiego”, Okręgu łódzkiego przed wejściem do Garnizonowego Kasyna Oficerskiego przy ul. św. Jerzego w Łodzi (**30.11.1932**)

– społeczne

= **Niemiecki Związek Ludowy, oddz. w Łodzi**

Deutscher Volksverband (DVV). Powstał w 1924 roku. Nacjonalistyczna organizacja niemiecka. PO zwycięstwie hitlerowców w Niemczech w 1933 r. skupił sympatyków hitleryzmu w Polsce [1]

BIBLIOGRAFIA:

[1] *Antyhitlerowska opozycja, 1933–1939*. W-wa 1996, s. 96.

= **Polski Związek Wolnej Myśli, oddz. w Łodzi**

porównaj: – **OSOBY** – **HANEMAN Jan Stefan** (czł., zarz.)

– **ORGANIZACJE i STOWARZYSZENIA** – społeczne – Stow. Wolnomyślicieli, oddz. w Łodzi

Powstał 1 października 1928 r., jako nowa forma organizacyjna Stowarzyszenia Wolnomyślicieli (powstało 8 XII 1907), które zostało zlikwidowane 30 lipca 1928 r. przez władze państwowe pod zarzutem działalności antypaństwowej, jako stowarzyszenie propagujące laicki światopogląd.

Zlikwidowany ..... 1936 r. pod tym samym zarzutem co w 1928 roku [7]. Związek, czy też jeszcze Stowarzyszenie, podejmował działania u władz miasta na rzecz utworzenia w Łodzi niewielkiego cmentarza dla bezwyznaniowców, który miał być pomieszczony w okolicy części komunalnej cmentarza na Zarzewie. Władze nie wraziły na to zgody.

Członkiem Zarządu Głównego Związku był jego łódzki działacz – Jan Stefan Haneman.

BIBLIOGRAFIA:

[1] WACHOWSKA Barbara, *Polski Związek Myśli Wolnej, 1928–1938*;

[w:] „Acta Universitatis Lodzensis”, Folia Historica”, 1991, nr 43, ss. 57–84.

= Związek Inwalidów Pracy, oddz. w Łodzi

Powstał ..... 193....

1938

– nr 6, z 6 II, s. 5: .....

= Związek Młodej Wsi, oddz. wojewódzki w Łodzi

porównaj: – ZWIĄZKI – społeczne – Związek Młodzieży Ludowej
– Związek Młodzieży Wiejskiej „Siew”

Związek powstał na zjeździe w **Warszawie**, ... 1934 r., z połączenia Związku Młodzieży Wiejskiej „Siew” i Związku Młodzieży Ludowej. Zjazd połączeniowy kół obu Związków na terenie powiatu łódzkiego odbył się 2 II 1935 r. w sali „Resursy Rzemieśniczej” w Łodzi, przy ul. J. Kilińskiego 123.
Związany z „OZON'em”.

1935

- nr 6, z 10 II, s. 6: uczestnicy zjazdu połączeniowego kół powiatowych powiatu łódzkiego Związku Młodzieży Ludowej i Związku Młodzieży Wiejskiej „Siew”, sala Resursy Rzemieśniczej w Łodzi przy ul. J. Kilińskiego (**2.02.1935**);
- nr 26, z 30 VI, s. 7: konferencja Związku Młodej Wsi, oddz. wojewódzki łódzki w sali Łódzkiej Izby Rolniczej; widok ogólny sali zgromadzenia (**20.06.1935**)

= Związek Młodych Narodowców, oddz. w Łodzi

porównaj: OSOBY – DROBNIK ..... (red., członek oddz. łódzkiego), ZDITOWIECKI J. .... (prezes ZG),

Adres: ul. Piotrkowska 86 (poświęcenie lokalu we IX 1934); 1934–193...)

Powstał ..... 193... roku. Zarząd Główny Związku miał siedzibę w Poznaniu (1934).

1934

- nr 38, z 23 IX, s. 5: grupa uczestników poświęcenia nowego lokalu Związku przy ul. Piotrkowskiej 86; zdjęcie wykonane przed budynkiem

= Związek Młodzieży Ludowej Województwa Łódzkiego

porównaj: OSOBY – BUDZYŃSKI W. .... (działacz), LEWANDOWICZ Władysław (sekr. generalny)

po 1 I 1935 r., patrz: ZWIĄZKI – społeczne – Związek Młodej Wsi

Powstał w 192... roku. Na zjeździe w ..... 1934 r., w **Warszawie** połączył się ze Związkiem Młodzieży Wiejskiej „Siew” w Związek Młodej Wsi. Zjazd połączeniowy kół obu Związków na terenie powiatu łódzkiego odbył się 2 lutego 1935 w sali „Resursy Rzemieśniczej” w Łodzi, przy ul. J. Kilińskiego 123.

1934

- nr 26, z 1 VII, s. 3: uczestnicy kursu dla przodowników gier ruchowych Związku Młodzieży Ludowej Województwa Łódzkiego, który prowadzili por. Konopnicki i st. sierż. Rudnicki

1935

- nr 6, z 10 II, s. 6: uczestnicy zjazdu połączeniowego kół powiatowych powiatu łódzkiego Związku Młodzieży Ludowej i Związku Młodzieży Wiejskiej „Siew” (**2.02.1935**; sala „Resursy Rzemieśniczej” w Łodzi)

= Związek (Stowarzyszenie ?) Młodzieży Polskiej „Grażyna”, oddz. łódzki

patrz: – ORGANIZACJE i STOWARZYSZENIA – ..... – Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej „Grażyna”
– OSOBY – CHWALBIŃSKI ..... (czł. Rady Związkowej ZMP)

Adres: Łódź, ul. Kopernika 43

= Związek Młodzieży Postępowej

= Związek Młodzieży Pracującej „Jedność”

= Związek Młodzieży Rzemieśniczej

== Koło Łódź–Widzew

= Związek Młodzieży Wiejskiej „Siew”, oddział łódzki

porównaj: OSOBY – KLIMEK J..... (prezes ...), JUDASZ ..... (działacz), DZIENISIEWICZ ..... (działacz), ŚCIBOREK Bolesław (działacz), PAROLIK Franciszek (prezes oddz. łódzkiego)

po 1 I 1935 r., patrz: ZWIĄZKI – społeczne – Związek Młodej Wsi

Powstał ..... 192... roku. Na zjeździe w ..... 1934 r., w Warszawie połączył się ze Związkiem Młodzieży Ludowej w Związek Młodej Wsi. Zjazd połączeniowy kół obu Związków na terenie powiatu łódzkiego odbył się 2 lutego 1935 w sali „Resursy Rzemieślniczej” w Łodzi, przy ul. J. Kilińskiego 123.

1935

– nr 6, z 10 II, s. 6: uczestnicy zjazdu połączeniowego kół powiatowych powiatu łódzkiego „Związku Młodzieży Ludowej” i „Związku Młodzieży Wiejskiej „Siew” ” (sala „Resursy Rzemieślniczej” w Łodzi; 2.02.1935)

= Związek Narodowy Robotników w Łodzi

= Związku Rozbudowy i Uprzemysłowienia Miast i Wsi [w Polsce]

patrz: ZWIĄZKI, ZGROMADZENIA, ZJEDNOCZENIA – gospodarcze – Związek Rozbudowy i Uprzemysłowienia...

= Związek Pracy Obywatelskiej Kobiet, oddz. łódzki

porównaj: OSOBY – JÓZEWSKA Julia (przew.)

Adres: ul. Piotrkowska 103 (ok. 1934).

Związek powstał w 1928 r. pod nazwą Związek Pracy Państwowotwórczej Kobiet Polskich. Od 193... zmiana nazwy na Związek Pracy Obywatelskiej Kobiet. W lutym 1939 r. Związek sfederował się z Organizacją Przesposobienia Wojskowego Kobiet.

Związek był organizacją prorządową, umiarkowanie postępową, który jednak potrafił przeciwstawić się działaniom rządu w sprawach kobiet. Był czołowym ogniwem kobiecego ruchu społeczno-obywatelskiego w międzywojennej Polsce. Na początku 1939 r. Związek liczył około 40.000 członkiń, głównie ze środowisk miejskich, inteligentnych, chociaż oddziaływał też na kobiece środowiska robotniczo-chłopskie.

BIBLIOGRAFIA:

[1] ZAWACKA Elżbieta, *Szkice z dziejów Wojskowej Służby Kobiet*. Toruń 2001.

== dzielnica „Chojny” – Koło Robotnic

porównaj: OSOBY – SZARKOWSKA Zofia (przew.)

= Związek Pracy Państwowotwórczej Kobiet Polskich

patrz: ZWIĄZKI – społeczne – Związek Pracy Obywatelskiej Kobiet.

– społeczno – gospodarcze

= Związek Powiatów RP

– sportowe

porównaj: ZWIĄZKI – branżowe – Związek Dziennikarz Sportowych RP

= Łódzki Okręgowy Związek Atletyki

porównaj: – SPORT – atletyka

– ZWIĄZKI – sportowe – ŁOZA – BERGER ..... (czł. zarz. ŁOZA), BERNDT ..... (czł. Zarz.), BERNHARDT G..... (referent sportowy ŁOZA), BORKOWSKI ..... (przew. Wydz. Sędziowskiego PZA), CIESZYŃSKI ..... (sekr ŁOZA), DĄBROWSKI ..... (zawodnik „Unii” – Łódź), FALECKI ..... (zawodnik „EK”-.....), GAŁUSZKA ..... (kapitan Pol. Zw. Atletyki), GROMEK ..... (czł. Zarz.), HERUDZIŃSKI ..... (czł. Zarz.), JAKUBOWSKI ..... (zawodnik „Unii”- Łódź), JAGODZIŃSKI ..... (zawodnik „Unii”-Łódź), KAWAŁ ..... (zawodnik „WiM-y”- Łódź), KRYSIAK ..... (zawodnik „Unii”-Łódź), KWADZYŃSKI ..... (dr; delegat Pol. zw. Atletyki), MANISZEWSKI ..... (czł. zarz. ŁOZA), MONDAŁSKI ..... (v-ce przes ŁOZA), RAŻNIEWSKI ..... (zawodnik „EK”-.....), RZEWSKI Aleksy (prezes ŁOZA), THUME ..... (sędzia), SIEROTA ..... (czł. Zarz.)

1932

– nr 8, z 21 IX, s. 5: grupa zwycięzców turnieju o mistrzostwo Okręgu wraz z członkami Zarządu okręgowego

1934

- nr 7, z 18 II, s. 5: – grupa mistrzów województwa łódzkiego w zapasach na 1934 r.
- grupa mistrzów i v-ce mistrzów w zapasach i podnoszeniu ciężarów województwa łódzkiego na 1934 r.

1936

- nr 20, z 17 V, s. 6: nowo wybrany Zarząd Łódzkiego Okręgowego Związku Atletycznego „in corpore”; w tle grupa najlepszych zawodników Okręgu

= Łódzki Okręgowy Związek Atletyczny

= Łódzki Okręgowy Związek Bokserski

= Łódzki Okręgowy Związek Gry w Szachy

porównaj: OSOBY – GRABOWSKI Albin (prezes), ZIĘBA ..... (czł. zarz. PZGwSz)

= Łódzki Okręgowy Związek Hokeja na Lodzi

Powstał ..... 1928 roku.

1938

- nr 3, z 16 I, s. 6: [turniej z okazji 10-lecia Związku] (9.01.1938)

= Łódzki Okręgowy Związek Kolarski

porównaj: OSOBY – BECK Alfons, BUDZIAREK Zygmunt, SZYMSKI Wacław (prezes)

Powstał w 1930 roku. Pierwsze Walne Zgromadzenie Związku odbyło się 15 II 1931 roku. (A. Kempa).

= Łódzki Okręgowy Związek Lekkiej Atletyki

porównaj: – SPORT – lekka atletyka

– ZWIĄZKI – sportowe – ŁOZLA – KORDASZ Aleksander (prezes), MILSZ ..... (v-ce prezesa), SZUMLEWSKI Ludwik (prezes)

1931

- nr 37, z 13 IX, s. 6: grupa nauczycieli szkół powszechnych woj. łódzkiego, absolwentów kursu na sędziów w Łódzkim Okręgowym Związku Lekkiej Atletyki

= Łódzki Okręgowy Związek Piłki Nożnej

porównaj: OSOBY – KRONEK Rudolf (trener)

1926

- nr 7, z 14 II: doroczne obrady łódzkiego Związku (31.01.1926)
- s. 2: prezydium obrad
- s. 10: fragment sali obrad

== Wydział Spraw Sędziowskich

porównaj: OSOBY – LANGE Zygmunt (przew.), OTTO Z..... (ref. ds. wyszkolenia), PRZYGOŃSKI F..... (sekr. Wydz.), STĘPIEŃ E..... (ref. ds. obsady), WARDESZKIEWICZ Kazimierz (v-ce przew.), WINIARSKI I..... (ref. ds. dyscypliny)

1936

- nr 51, z 20 XII, s. 3: zarząd Wydziału „in corpore”

= Polski Związek Kolarski, oddz. w Łodzi

Powstał ..... 193... roku.

W sierpniu 1938 r. przekazał swój dyplom honorowy Sekcji Sportowej Tow. Rzemieślniczego „Resursa” w Łodzi, z okazji 25-lecia jej działalności („ŁwI”, 1934/34, s. 1).

= Polski Związek Szachowy, oddz. łódzki

porównaj: OSOBY – NAKONIECZNIKOFF-KLUKOWSKI Bronisław (prezes; 1935-1937), PRZEPIÓRKA Dawid (szachista), ROGOZIŃSKI Józef (prezes; 1929-1935; v-ce prezesa – 1935-1937)

Adres: .....

Powstał 11 IV 1926 r. w Warszawie, podczas ogólnopolskiego zjazdu delegatów klubów, towarzystw szachowych oraz kilku zorganizowanych wcześniej okręgowych związków szachowych. Pierwszym prezesem PZSzach został wybrany Józef Żabiński. Ówczesne podstawowe zadania Związku to m.in.: popularyzacja

szachów w Polsce, kierowanie życiem szachowym w Polsce, reprezentowanie interesów polskich szachistów poza granicami kraju, koordynacja działalności klubów i wojewódzkich związków szachowych, organizowanie indywidualnych i drużynowych turniejów o mistrzostwo Polski w różnych grupach wiekowych i inne. W roku 1927 r. został przyjęty w poczet członków Międzynarodowej Federacji Szachowej (FIDE).

Oddział łódzki powstał w ..... 192... roku. Pierwszym prezesem został wybrany .....

1931

– nr 20, z 17 V, s. 5: pokaz symultany pomiędzy 26. zawodnikami z Łodzi i okręgu łódzkiego a mistrzem Polski – dr Dawidem Przepiórką, w siedzibie oddz. łódzkiego (9.05.1931)

= Polski Związek Tenisa Stołowego

porównaj: OSOBY – GOLIŃSKI Paweł (czł. Zarządu), WARDĘSZKIEWICZ Kazimierz (prezes od XII 1935)

Adres: Południowa (ob. Rewolucji 1905 r.) 42.

Zebranie organizacyjne Polskiego Związku Tenisa Stołowego, z inicjatywy m.in. adwokata z Łodzi – Szai (Stanisława) Jacobsona oraz Maksymiliana HORNUNGA z Krakowa, odbyło się w mieszkaniu brata S. Jacobsona – Jakuba Meyera Jacobsona, przy ówczesnej ul. Południowej 42, w dniu 1 XI 1931 roku. Na drugi dzień – 2 listopada – został wybrany jego zarząd w składzie: Ryszard KANNENBERG (Pabianice) – prezes, Roman TADEUSIEWICZ (Łódź) – v-ce prezes, Leon PRZYBYLSKI (Lwów) – v-ce prezes, Stanisław (Szaja) JACOBSON (Łódź) – sekretarz, Rafał ROGOZIŃSKI (Łódź) – skarbnik, Maks LIPSZYC (Łódź) – przew. Wydz. Gier, Aleksy LEŚNIEWICZ (Łódź) – przew. Wydziału Spraw Sędziowskich oraz Henryk ADAMKIEWICZ (Łódź) – czł. zarządu. Jako siedzibę Zarządu Głównego obrano Łódź, w której pozostał do 1939 roku [1].

W dniu 19 października 2012 r., na ścianie domu, gdzie miała miejsce inauguracja działalności Związku, odstonięto tablicę pamiątkową o treści:

„2 listopada 1931 roku w Łodzi, w mieszkaniu adv. Stanisława (Szai) Jakobsona, przy ul. Południowej 42, współzałożyciela i późniejszego sekretarza Polskiego Związku Tenisa Stołowego ukonstytuowały się pierwsze władze Polskiego Związku Tenisa Stołowego. Polski Związek Tenisa Stołowego, Łódź, 19 października 2012 r.”[1].

BIBLIOGRAFIA:

[1] „Polska. Dziennik Łódzki”, 20-21 X 2012, nr 246, s. 19 (Kondraciuk Marek, W Łodzi, kolebce PZTS [Polskiego Związku Tenisa Stołowego] + foto odstoniętej tablicy pamiątkowej).

1935

– nr 50, z 15 XII, s. 3: uczestnicy Walnego Zgromadzenia członków Związku; obrady delegatów Okręgu

= Związek Towarzystw Gimnastycznych „Sokół” w Polsce, Okręg Łódź

– śpiewacze

= Związek Polskich Stowarzyszeń Śpiewaczych Województwa Łódzkiego

porównaj: OSOBY – MICHAŁOWSKI Antoni (prezes)

= Związek Stowarzyszeń Śpiewających Po Niemiecku w Polsce

porównaj: OSOBY – GÜNTHER Leopold (prezes)

Siedzibą Związku była Łódź.

– transportowe

= Centralny Związek Właścicieli Autobusów RP, oddz. w Łodzi

porównaj: – OSOBY – KOPEĆ Józef, SZTROSZAJN D....

Do 1930 r. działały w Łodzi dwa związki właścicieli autobusów. Na ogólnopolskim zjeździe komunikacji autobusowej w Poznaniu, w sierpniu 1930 r. nastąpiło połączenie obu łódzkich związków.

1930

– nr 30, z 3 V, s. 3: zarząd oddziału łódzkiego Związku „In corpore” z prezesem Kopciem i v-ce prezesem D. Sztroszajnem na czele

– nr 32, z 3 VIII, s. 6: Poznań, delegacja łódzka na I ogólnopolskim zjeździe komunikacji autobusowej

= Związek Właścicieli Autobusów Województwa Łódzkiego

porównaj: – FIRMY – transportowe – Międzymiastowa Komunikacja Samochodowa „Siła” w Łodzi, Sp. z o.o.

- **OSOBY** – **BUCZYŃSKI** Henryk (założyciel i prezes), **SZUSTKIEWICZ** Franciszek (v-ce prezes, prezes)
- **ZWIĄZKI** – transportowe – Centralny Związek Właścicieli Autobusów RP

Adres: Piotrkowska ... (1929–193... ..), ... (193...–1939)

Związek powstał w 1929 r. z inicjatywy emerytowanego płk WP – Henryka Buczyńskiego. Pierwsza siedziba Związku znajdowała się w mieszkaniu Buczyńskiego przy ul. Piotrkowskiej.

W ..... 1930 r. nastąpił rozłam w Związku. Na czele nowej organizacji p.n. .... stanęli: Józef kopeć, Franciszek Szustkiewicz i Władysław Kobacki.

W lipcu 1930 r. na ogólnopolskim kongresie transportowców w Poznaniu dochodzi do ponownego połączenia się obu łódzkich związków pod nazwą **Związek Właścicieli Autobusów Województwa Łódzkiego**. Na czele Związku tają: Zygmunt Szyndler (prezes), Franciszek Szustkiewicz (v-ce prezes) i Bolesław Pawlaczyk (sekr.) [1].

BIBLIOGRAFIA:

[1] „Pionier Komunikacyjny”, 1939, nr 4, ss. 7–8.

– wyznaniowe

porównaj: Stowarzyszenie Robotników Chrześcijańskich

= **Katolicki Związek Polek Diecezji Łódzkiej**

Powstał w 1931 roku. W 1932 r. odbył się I Zjazd Związku.

1932

– nr 26, z 26 VI, s. 5: uczestniczki I zjazdu Katolickiego Związku Polek Diecezji Łódzkiej; zdjęcie wykonane na stopniach kościoła

= **Zgromadzenie Kupców i Przemysłowców Chrześcijan w Łodzi**

patrz: **ZWIĄZKI** – zawodowe – Związek Kupców i Przemysłowców Chrześcijan w Łodzi

= **Związek Młodzieży Chrześcijańsko-Społecznej**

patrz: – **OSOBY** – **MATUSZEWSKI** L..... (prezes Zarz. Wojewódzkiego), **PISS** M..... (prezes Zarz. Głównego Związku)

== Koło Łódź–Śródmieście

porównaj: **OSOBY** – **KUŹNIAK** Stefan (prezes Koła)

Adres: ul. Przejazd 34 („Dom Ludowy” Stow. Robotn. Chrześcijańskich w Łodzi).

1935

– nr 9, z 3 V, s. 1: uczestnicy uroczystości inauguracji działalności Koła; zdjęcie wykonane przed wejściem do „Domu Ludowego”

= **Związek Młodzieży Chrześcijańskiej „Polska YMCA”, oddz. łódzki**

patrz: **ORGANIZACJE** i **STOWARZYSZENIA** – katolickie – Chrześcijańskie Stowarzyszenie Męskie „Polska YMCA” vel Stowarzyszenie Młodzieży Chrześcijańskiej „Polska YMCA”

= **Związek Młodzieży Katolickiej w Łodzi**

Uroczystość poświęcenia inauguracji jego działalności: 12 VI 1927 roku.

= **Związek Młodzieży Polskiej Diecezji Łódzkiej**

Adres: ul. Gdańska 111.

1926

– nr 40, z 3 X, s. 3: delegaci Zjazdu Związku Młodzieży Katolickiej Diecezji Łódzkiej składają kwiaty na Płycie Nieznanego Żołnierza (**18 lub 19.10.1926**)

= **Związek Młodzieży Polskiej Żeńskiej Diecezji Łódzkiej**

– zawodowe

= **centrale związkowe**

– **Chrześcijańskie Zjednoczenie Zawodowe RP (CH.Z.Z. RP)**

porównaj: – **OSOBY** – **DĘBCZYŃSKI** Lucjan (prezes Okręgu Łódzkiego CH.Z.Z.), **URBAŃSKI** Franciszek (prezes Wydz. Rady Głównej CH.Z.Z.)

- **ZWIĄZKI** – zawodowe – Związek Zawodowy Dozorców Domowych w Łodzi CH.Z.Z.

– Zjednoczenie Polskich Związków Zawodowych w Polsce

porównaj: – **OSOBY** – **ALGAJER** Karol (współgro.; czł. Rady Nacz.), **LEWIAK** Ignacy (sekr. okręgowy w Łodzi), **MALINOWSKI** Marian (wiceprezes Wydz. Wykonawczego), **SMIECH** Jerzy (sekr. gen. Wydz. Wykonawczego; 1938, 1939), **WRAGA** ..... (czł. ?)

– **ZWIĄZKI** – zawodowe – Polski Zw. Zaw. Robotników Przemysłu Włókienniczego ZPZZ w Polsce

Powstało ..... 1937 roku. W styczniu 1939 r., według oświadczenia wiceprezesa Wydz. Wykonawczego ZPZZ – Mariana Malinowskiego-Wojtka Zjednoczenie liczyło 200 tys. członków.

– Związek Stowarzyszeń Zawodowych w Polsce, Komisja Okręgowa (PPS)

porównaj: – **OSOBY** – **SZCZERKOWSKI** Antoni (wiceprzew. od 1937)

– **ZWIĄZKI** – zawodowe – Zw. Zaw. Robotników i Robotnic Przemysłu Włókienniczego w Polsce

Organizacja ściśle związana z PPS powstała w 1929 r. z połączenia dzielnicowych central związków klasowych. Była członkiem Międzynarodowej Federacji Związków Zawodowych, tzw. „Międzynarodówki Amsterdamskiej”. Stanowiła jedną z największych central związkowych w Polsce. W 1938 r. zrzeszała 24 związki narodowe liczące 393,9 tys. członków. Na czele Związku stała Komisja Centralna Zw. Zawodowych; w Łodzi działała Komisja Okręgowa i Rada Związków Zawodowych. Pod względem ideologicznym charakter organizacji był podobny do patronującej jej partii.

Na odbytym w dniach 23-24 X 1937 r. VI Kongresie przewodniczącym Związku obrano Jana Kwapińskiego, a jednym z trzech wiceprzewodniczących obrano Antoniego Szczerkowskiego z Pabianic (tu przew. Zw. Zaw. Prac. Przem. Włókienniczego, oddz. w Pabianicach). Sekretarzem został wybitny działacz PPS, członek jej Centralnego Komitetu Wykonawczego – Zygmunt Zalewski. Kongres w swych uchwałach politycznych w pełni popierał stanowisko PPS, żądając przywrócenia w Polsce demokracji, powszechnego i bezpłatnego szkolnictwa, walki z klerykalizacją i antysemityzmem

Na terenie wojew. łódzkiego najważniejszym ze stowarzyszonych w nim związków zawodowych był Związek Zaw. Robotników i Robotnic Przemysłu Włókienniczego w Polsce, którego centrala mieściła się w Łodzi, przy ul. Narutowicza 50. Funkcję przewodniczącego pełnił w nim Antoni Szczerkowski (od 1919 r.), a wiceprzewodniczącymi – Emil Zerbe (od 1926) i Leonard Zajdel (od 1934), sekretarza – Adam Walczak (od 1934). W dniach 16-17 X 1938 w Łodzi odbył się X Zjazd tego Związku.

= związki zawodowe

– Centralna Organizacja Pracowników Umysłowych, okręg łódzki

porównaj: – Polska Konfederacja **Pracowników Umysłowych**

– Unia Związków Zawodowych Pracowników Umysłowych, **Rada Okręgowa w Łodzi**

– Centralny Związek Felczerów RP, oddz. w Łodzi

porównaj: **ZWIĄZKI** – zawodowe – Urząd Zgromadzenia Starszych Felczerów m. Łodzi, oddział łódzki Centralnego Związku **Zgromadzenia Starszych Felczerów**

– Związek Felczerów m. Łodzi **[ten sam ??]**

Adres: 6 Sierpnia (Benedykta) 41 (1916), (w 19..... r.): ul. Piotrkowska 92.

– Centralny Związek Robotników Przemysłu Budowlanego, Drzewnego, Ceramicznego i Pokrewnych Zawodów w Polsce, oddz. w Łodzi

– Centralny Związek **Zgromadzenia Starszych Felczerów**

patrz: **ZWIĄZKI** – zawodowe – Urząd Zgromadzenia Starszych Felczerów m. Łodzi, oddział łódzki Centralnego Związku Zgromadzenia Starszych Felczerów
– Związek Felczerów

– Chrześcijański Związek Dozorców Domowych w Łodzi

patrz: **ZWIĄZKI** – zawodowe – Związek Zawodowy Dozorców Domowych CH.Z.Z. RP

– Chrześcijański Związek Młodzieży Pracującej „Odrodzenie”, oddz. w Łodzi

Adres: .....

1931

– nr 2, z 11 I, s. 6: „jasełka” wg L. Rydla wystawione przez zespół dramatyczny Związku Młodzieży Pracującej „Odrodzenie”

– Chrześcijański Związek Nauczycieli

– Chrześcijański Związek Zawodowy, oddz. w Łodzi

porównaj: **OSOBY** – **CYRAŃSKI** Adam (prezes Rady Okręgowej w Łodzi), **DĘBCZYŃSKI** L.....
(prezes), **HARASZ** Antoni (działacz)(prezes Rady Okręgowej w Łodzi)

(Chrześcijańskie Zjednoczenie Zawodowe – to to samo ??)

– Chrześcijańskie Zjednoczenie Zawodowe, oddział w Łodzi

porównaj: – **OSOBY** – **CYRAŃSKI** Adam (prezes), **DĘBCZYŃSKI** L..... (prezes zarz. okręgowego),
HARASZ Antoni (działacz)
– **ZWIĄZKI** – zawodowe – Związek Zawodowy Pracowników Miejskich ChZZ
– Związek Zawodowy Robotników ChZZ

(Chrześcijański Związek Zawodowy ?? to to samo ??)

Adres: .....

Centrala związkowa z siedzibą w ..... . Oddział łódzki został utworzony w 19..... .

– Korporacja Przemysłu Kominarskiego Województwa Łódzkiego

vel Związek Kominiarz Województwa Łódzkiego

patrz: **ZWIĄZKI** – Związek Kominiarz Województwa Łódzkiego

= Łódzka Rada Związków Zawodowych

= Łódzki Związek Stenografów systemu Gabelsbergera–Polińskiego, oddział łódzki(?)

= Łódzki Zawodowy Związek Kupców

porównaj: **OSOBY** – **PALUCH** Jan

Adres: J. Kilińskiego 136.

Powstał w maju 1934 roku. Inicjatorem powstania był Jan Paluch.

= Narodowy Związek Robotniczy

patrz: **PARTIE** – Narodowy Związek Robotniczy

= Okręgowa Komisja Związków Zawodowych w Łodzi (PPS)

porównaj: **TEATR** – „Scena Robotnicza”

= Okręgowy Związek Kółek Rolniczych

vel Wojewódzki Związek Kółek Rolniczych w Łodzi

= Polska Konfederacja Pracowników Umysłowych

patrz: **ZWIĄZKI ZAWODOWE** – ..... – Centralna Organizacja Związków Zawodowych
Pracowników Umysłowych w Polsce.

porównaj: **ZWIĄZKI ZAWODOWE** – ..... – Unia Związków Zawodowych Pracowników
Umysłowych, **Rada Okręgowa w Łodzi**

Powstała w ..... . W dn. 29 V 1932 r. nastąpiło połączenie na szczeblu łódzkim (**lub ogólnopolskim**) z Centralną Organizacją Związków Zawodowych Pracowników Umysłowych w Polsce.

= Polski Związek Ceramików w Łodzi

1929

– **nr 19**, z 12 V, s. 7: uroczystość złożenia wieńca na „Grobie” Nieznanego Żołnierza przez
Zarząd Związku z okazji poświęcenia w katedrze sztandaru
związkowego (**3.05.1929**)

= Polski Związek Nauczycieli

= Polski Związek Pracowników Kas Chorych, oddz. łódzki

= Polski Związek Pracowników Samorządowych w Łodzi

vel Związek Zawodowy Pracowników Miejskich w Łodzi (?)

= Polski Związek Zawodowy Artystów Plastyków, oddz. w Łodzi

porównaj: – **GALERIE** – Polskiego Zw. Zaw. Artystów Plastyków

– **GRUPY** – artystyczne – „Ryngraf”

– **ORGANIZACJE i STOWARZYSZENIA** – kulturalne

– **OSOBY** – **BRZOWSKI** Jerzy (malarz, grafik), **BURDZIŃSKI** Zygmunt (malarz),
DOBROWOLSKI Wacław (malarz), **ENDE** Karol (członek, malarz),
JEZIERSKA-GOEDEL Wanda (malarka), **KOSTKA-ZIELIŃSKI** Roman

(malarz, grafik), **KOWALEWSKI** Zygmunt (rzeźbiarz), **POLAŃSKI** Hipolit, **RADWAŃSKI** Ryszard (malarz), **RAWSKA-KON** Dora, **SĘKAŁSKI** Józef (malarz, grafik), **SŁUGOCKI** St..... (rzeźbiarz), **SPRUSIAK** Marceli (członek-założyciel), **SPRUSIAK** Tadeusz (malarz), **UKLEJA** Emil (malarz), **WALCZOWSKI** Franciszek (malarz), **WEGNER** Stefan, **WIPPEL** Antoni (malarz), **ŻABICKI** Z..... (malarz), **ŻUCHOWSKA** Grażyna (malarka)

Adres: Piotrkowska 150 (1935, 1936)

Powstał w 1934 roku. Posiadał oddziały w Warszawie, Łodzi, Krakowie, Poznaniu i Lwowie. Jedną z form działalności było urządzenie w poszczególnych miastach dorocznych wystaw prac członków. W Łodzi odbywały się one w galerii Instytutu Propagandy Sztuki w parku im. H. Sienkiewicza. Jednym z założycieli oddziału łódzkiego był Marceli Sprusiak [1]. Zrzeszał twórców o lewicowych przekonaniach politycznych i awangardowych poglądach na sztukę [2].

BIBLIOGRAFIA:

[1] Pawlak W., *W rytmie fabrycznych syren*. Łódź 197....., s. ....

[2] (ANDRES Henryk, *Stefan Wegner – malarz–intelektualista* ([był 6-krotnie prezesem I członkiem zarządu Związku]; [w:] „Dziennik Łódzki”, wyd. A, 23–24 V 1965, nr 122, s. 3.

[3] *Subskrypcja na grafikę artystyczną; [w:]* „Łódź w Ilustracji”, 31 X 1937, nr 44, ss. 7-8.

1935

– nr 20, z 19 V, s. 5: widok ogólny jednej z sal dorocznej – drugiej – wystawy prac członków Związku w galerii IPS-u

= Polski Związek Zawodowy Pracowników Instytucji Ubezpieczeń Społecznych w Łodzi

vel Związek Zawodowy Pracowników Instytucji Ubezpieczeń Społecznych, oddz. w Łodzi
vel Polski Związek Pracowników Kasy Chorych

1928

– nr 7, z 12 II, s. 3: grupa uczestników dorocznego balu członków Związku

1929

– nr 6, z 10 II, s. 3: bal karnawałowy członków Związku, pracowników Kasy Chorych w Łodzi

1931

– nr 7, z 15 II, s. 3: karnawałowy bal harcerski połączony z wyborem „Miss Czuwaj”; wybrana została Jadwiga Józwińska); [bal członków Pol. Zw. Zaw. Pracowników Inst. Ubezpiec. Społecznych ??]

– nr 8, z 22 II, s. 3: karnawałowy bal członków Polskiego Związku Zawodowego Pracowników Instytucji Ubezpieczeń Społecznych w lokalu komendy łódzkiej Związku Harcerstwa Polskiego przy ul. Ewangelickiej 9 (14.02.1931)

= Polski Związek Zawodowy Pracowników Przemysłu Ceramicznego „Praca”, oddz. łódzki

porównaj: – **CEGIELNIE** – Polskiego Zw. Zaw. Prac. Przem. Ceramicznego „Praca”
– **OSOBY** – **ANDRZEJEWSKI** Z..... (czł.), **GRZELAK** St..... (czł.), **KUŚMIERSKI** Sz..... (czł.)

1935

– nr 44, z 3 XI, s. 5: zarząd Związku „in corpore” na tle sztandaru; zdjęcie wykonane z okazji zakończenia sezonu w cegielniach Związku na Nowym Rokicie

= Polski Związek Zawodowy Robotników Przemysłu Włókienniczego ZPZZ (Zjednoczenia Polskich Zawiazków Zawodowych) w Polsce

porównaj: – **OSOBY** – **ADAMCZYK** S..... (czł. 1. ZG), **GAJEWSKI** A..... (czł. 1. Zarz. Gł.), **KRZYSZTOFIK** J..... (czł. 1. Zarz. Gł.), **LEWIAK** Ignacy (sekr. generalny Związku), **MUSIALEK** L..... (czł. 1. Zarz. Gł.), **TOMIAK** J..... (czł. 1. Zarz. Gł.),

Związek powstał ..... 1937 roku. Pierwszy zjazd odbył się w Łodzi 15 maja 1938 r., na którym m.in. wybrano Zarząd Główny.

Związek był członkiem Zjednoczenia Zrzeszenia Polskich Związków Zawodowych, które powstało ..... 1937 roku.

1938

– nr 21, z 22 V, s. 3: – członkowie 1. Zarz. Głównego Związku „in corpore, wybrani na 1. Zjeździe Związku w Łodzi ” (15.05.1938)

– uczestnicy I Zjazdu Związku odbytego w Łodzi w dniu 15 maja 1938 r.

= **Polskie Zrzeszenie Teatrów Świetlnych, oddz. łódzki**

porównaj: OSOBY – LEJMAN ..... (czł. Zarządu)

= **Stowarzyszenie Kelnerów Zakładów Łódzkich**

patrz: Związek Kelnerów m. Łodzi

= **Stowarzyszenie Robotników Chrześcijańskich**

= **Stowarzyszenie Zawodowe Współpracowników Rytowni dla Druku na Tkaninach w Łodzi**

W styczniu 1932 r. obchodziło XXV-lecie istnienia. Założycielem był Bronisław Piekarski.

= **Syndykat Dziennikarzy, oddz. w Łodzi**

porównaj: OSOBY – GUMKOWSKI Czesław (prezes)

Adres: ul .....

Powstał 27 III 1921 roku. Oddział łódzki rozpoczął działalność od ..... 192.....

BIBLIOGRAFIA:

[1] *Księga pamiątkowa Syndykatu Dziennikarzy Łódzkich, 1920–1940*. Łódź 1939.

1929

– nr 8, z 24 II, s. 3: – fotoreportaż z balu karnawałowego Syndykatu Dziennikarzy w Łodzi, w salach łódzkiej Filharmonii (3 zdjęcia)

1933

– nr 11, z 12 III, s. 3: łódzcy dziennikarze na otwarciu nowego, własnego lokalu Syndykatu Dziennikarzy w Łodzi przy ul. .... (5.03.1933)

– nr 51, z 17 XII, s. 4: uroczystość odznaczenia grupy łódzian wśród nich i prezesa Syndykatu – Czesława Gumkowskiego Orderem Korony Jugosławiańskiej za pracę na rzecz zbliżenia polsko-jugosławiańskiego; order wręczył radca ambasady Królestwa Jugosławii – ..... Maresz; zdjęcie wykonane w siedzibie Urzędu Wojewódzkiego w Łodzi, w sali ..... pałacu Poznańskich

1934

– nr 18, z 6 V, s. 4: grupa dziennikarzy na uroczystości w siedzibie Syndykatu z okazji zawieszenia w niej portretu długoletniego prezesa – red. Czesława Gumkowskiego oraz wręczenia dyplomów członków honorowych Stanisławowi Kempnerowi, Czesławowi Ołtaszewskiemu i Lazarowi Fuchsowi.

= **Unia Związków Zawodowych Pracowników Umysłowych, oddział w Łodzi [Rada Okręgowa w Łodzi ?]**

porównaj: – Polska Konfederacja Pracowników Umysłowych
– Centralna Organizacja Pracowników Umysłowych, okręg łódzki

= **Urząd Zgromadzenia Starszych Felczerów m. Łodzi, oddział łódzki Centralnego Związku Zgromadzenia Starszych Felczerów**

Łódzki oddział powstał w 1852 roku.

1927

– nr 8, z 20 II, s. 3: uczestnicy spotkania z okazji 75-lecia działalności oddziału łódzkiego (13.02.1927)

= **Wojewódzki Związek Kółek Rolniczych w Łodzi**

vel Okręgowy Związek Kółek Rolniczych

= **Wojewódzki Związek Ogrodniczy w Łodzi**

vel Wojewódzki Związek Ogrodniczy i Kół Ziemianek

porównaj: ZWIĄZKI – zawodowe – Centralny Polski Związek Ogrodniczy, oddz. w Łodzi (ten sam ???)

= **Wojewódzki Związek Ogrodniczy i Kół Ziemianek w Łodzi**

vel Wojewódzki Związek Ogrodniczy w Łodzi ten sam ?????

= Zgromadzenie Kupców m. Łodzi

Powstało 8.03.1888 roku (A. Kempa)

= Zgromadzenie Kupców i Przemysłowców Chrześcijan w Łodzi

patrz: **ZWIĄZKI** – zawodowe – Związek Kupców i Przemysłowców Chrześcijan w Łodzi

= Zgromadzenie Majstrów Tkackich m. Łodzi

1934

– nr 46, z 18 XI, s. 4: uczestnicy obchodów 110-lecia Zgromadzenia Majstrów Tkackich w Łodzi w sali kina „Luna” (9.11.1934)

= Zjednoczenie Pracowników Rzemieślniczych R.P., oddział w Łodzi

= Zjednoczenie Zawodowe „Praca Polska”

porównaj: – **INSTYTUTY** – Robotniczy Instytut Oświaty i Kultury w Łodzi
– **OSOBY** – **ALGAJER** Karol (współorganizator)

Powstało w 1927 r., ale ostatecznie ukonstytuowało się 5 III 1929 roku. „Solidarystyczny, nacjonalistyczny [związek], związany ze Stronnictwem Narodowym”. Centrala ta, o charakterze skrajnie nacjonalistycznym, działająca jako endecka organizacja dywersyjna” [1].

„W 1933 r. w wojew. łódzkim do Zjednoczenia należało 500 włóknarzy, w tym w Łodzi – 300. Centrala o charakterze skrajnie nacjonalistycznym, działająca jako ewidentna organizacja dywersyjna na terenie ruchu robotniczego w kierunku utrzymania tzw. „spokoju społecznego”, pozostawała w dyspozycji politycznej endecji i zachowała charakter antysanacyjny. Wpływy Zjednoczenia (...) koncentrowały się w Zagłębiu Dąbrowskim i w Łodzi (gdzie Związek Włóknarzy w 1935 r. osiągnął liczbę ponad 300 członków, po strajku włóknarzy w marcu 1936 ponownie znacznie osłabł”. [2].

W 1938 r. prezesem zarządu okręgowego ZZPP był Henryk Szulc, aresztowany w listopadzie 1939 r. w dużej akcji łódzkiego gestapo przeciwko inteligencji łódzkiej; zginął .

Zjednoczenie Zawodowe „Praca Polska” – organizacja zawodowa pozostająca pod wpływem Narodowej Demokracji.

Początki organizacji sięgają 1925 roku, gdy grupa górników z Zagłębia Dąbrowskiego utworzyła pod kierunkiem inż. Konstantego Dzierżanowskiego pierwszy związek zawodowy „Praca Polska”. 5 III 1929 roku ukonstytuowało się Zjednoczenie Zawodowe „Praca Polska”, skupiające związki branżowe m.in. ZZ Górników, ZZ Pracowników Przemysłu Włókienniczego, ZZ Przemysłu Szklarskiego, ZZ Cukierników. W latach 1929-1930 w następstwie rozłamów doszło do kryzysu organizacyjnego w ZZPP. Organizacja liczyła wtedy około 15 tysięcy członków.

Od 1933 roku rozpoczyna się dynamiczny rozwój ZZPP, który tworzył nowe oddziały i wchłaniał pokrewne organizacje (np. Związek Robotniczych Organizacji Zawodowych im. ks. S. Stojałowskiego z Bielska, Polski Związek Obrony Praw Socjalnych z Łowicza). Powstały m.in. ZZ Pracowników Budowlanych, ZZ Dozorców Domowych, ZZ Pracowników Rolnych, ZZ Pracowników Przemysłu Drzewnego. W 1938 roku liczebność ZZPP była oceniana na 70-150 tysięcy członków. Działalność ZZPP szła w trzech kierunkach: obrony praw pracowniczych (preferowano arbitraż Sądów Pracy, strajki traktowano jako ostateczność), udzielania członkom pomocy materialnej (pośrednictwo pracy, zasiłki) i organizowania czasu wolnego (kursy oświatowe, sekcje sportowe).

Pod względem politycznym Zjednoczenie pozostawało pod wpływem Stronnictwa Narodowego, choć w niektórych organizacjach terenowych (Warszawa, Wilno) aktywni byli też członkowie Obozu Narodowo-Radykalnego. Ideologią ZZPP był solidaryzm narodowy. Zasady ideowe organizacji głosiły, że wszyscy Polacy mają pracować nad powiększeniem wytwórczości polskiej, a zysk osiągnięty ze wspólnego wysiłku pracy, winien być sprawiedliwie podzielony. Realizację tego postulatów zapewnić miał ustrój korporacyjny.

Kierownictwo „Pracy Polskiej” stanowili: Aleksander Demidowicz-Demidecki – prezes, Ludwik Chaberski – wiceprezes, Józef Bąkowski – sekretarz generalny. Do czołowych działaczy zaliczali się też Edward Zajaczek (Bielsko), Jan Żerański (Warszawa), Jan Lis (Sosnowiec), **Stanisław Lipkowski (Łódź)**, Franciszek Roguszczyk (Katowice), Stefan Piotrowski (Poznań), Zygmunt Kuczyński (Wilno), Dominik Maciejko (Lwów).

BIBLIOGRAFIA:

[1] HASS Ludwik, Organizacje zawodowe w Polsce. W-wa 1963, s. 28.

[2] Ruch zawodowy w Polsce. Zarys dziejów. Tom II: 1918-1944. Warszawa 1981.

[3] MUSZYŃSKI Wojciech J., Narodowcy w ruchu zawodowym II RP. Geneza, działalność i znaczenie Zjednoczenia Zawodowego Praca Polska (1925-1939); [w:] Narodowa Demokracja XIX-XXI wiek. Koncepcje – ludzie – działalność, pod red. Tomasza Sikorskiego i Adama Wątor, Szczecin 2008.

= Zjednoczenie Związków Zawodowych Pracowników Ubezpieczeń Społecznych w Łodzi

porównaj: – **OSOBY** – **SMOLAREK** Adam (prezes Zjednoczenia)
– **PORADNIE** – Społeczna Poradnia Ubezpieczeniowa

Adres: Piotrkowska 154 (IX 1935)

1935

– nr 35, z 1 IX, s. 5: zebranie komitetu organizacyjnego utworzenia przez działaczy Zjednoczenia Społecznej Poradni Ubezpieczeniowej, z prezesem Zjednoczenia Antonim Smolarkiem na czele (**20.08.1935**); zdjęcie wykonane w siedzibie Zjednoczenia

= Związek Akuszerok RP w Łodzi

Adres: ul. 6 Sierpnia 59 (w 1936 r.).

= Związek Artystów Scen Polskich, oddz. w Łodzi

porównaj: ŚLIWICKI ..... (prezes oddz. łódzkiego)

= Związek Bankowców w Łodzi

porównaj: – OSOBY – KOREJWA Zdzisław (prezes)

– ZWIĄZKI – zawodowe – Związek Pracowników Bankowych i Kas Oszczędności, oddz. w Łodzi (ten sam ???)

Powstał .....

1927

– nr 7, z 13 II, s. 3: uczestnicy karnawałowego balu łódzkich bankowców w salach „Grand Hotelu” (**5.02.1927**)

1930

– nr 20, z 11 V, s. 7: członkowie Związku podczas spotkania z okazji „wielkanocnego jajka”

= Związek Cukierników w Łodzi

patrz: Związek Pracowników Cukierniczych

= Związek Zawodowy Dozorców Domowych CH.Z.Z. RP w Łodzi

porównaj: OSOBY – LISOWSKI Władysław (prezes Zarządu)

Powstał w 1919 r. jako Związek Zawodowy Dozorców Domowych w Łodzi. Od 193... złożył akces do centrali związkowej Chrześcijańskich Związków Zawodowych RP.

W maju 1929 r. Związek obchodził V rocznicę działalności, a w 1938 r. – dziewiętnastą.

1938

– nr 28, z 10 VII, s. 6: .....

1939

– nr 34, z 27 VIII, s. 6: uroczystości przekazania ciężkiego karabinu maszynowego Wojsku Polskiemu, ufundowanego przez członków Związku

= Związek Dziennikarzy Sportowych, oddz. łódzki

Za „ojców” polskiego dziennikarstwa sportowego uważani są Kazimierz Hamerling i Zygmunt Kłośnik-Januszewski z lwowskiego „Słowa Polskiego”. Redagowali oni od 1901 r. pierwszy w polskiej dział sportowy [1]

BIBLIOGRAFIA:

[1] „Polityka”, nr 33, 16 VIII 2003, s. 82 (art. „Obok „Czarnych” znak „Pogoni” ”).

1931

– nr 46, z 15 XI, s. 3: fotoreportaż (2 zdjęcia) z towarzyskiego meczu piłkarskiego pomiędzy Klubem Sędziów Piłkarskich w Łodzi a dziennikarzami sportowymi łódzkiej prasy na stadionie Wojskowego Klubu Sportowego (**8.11.1931**)

= Związek Elektryków w Łodzi i oddział łódzki

porównaj: OSOBY – MEIZNER ..... (prezes)

Adres: .....

1935

– nr 7, z 17 II, s. 4: nowe władze Związku „in corpore”, z prezesem ..... Meiznerem na czele

= Związek Felczerów m. Łodzi

porównaj: **ZWIĄZKI** – zawodowe – Centralny Związek Felczerów R.P., oddz. łódzki [ten sam ??]
– Urząd Zgromadzenia Starszych Felczerów m. Łodzi, oddz. łódzki Centralnego Związku **Zgromadzenia Starszych Felczerów**

W grudniu 1931 r. Związek obchodził jubileusz 25-lecia istnienia. Od ..... . 19..... r. oddział Centralnego Związku Felczerów RP.

= Związek Zawodowy Handlowców Polskich w Łodzi

vel Związek Handlowców Polskich

porównaj: **OSOBY**– **BORYSŁAWSKI** Cezariusz (czł. hon.), **CZECHOWSKI** Br..... (czł. dożywotni), **DRUŻYCKI** Stanisław (czł. hon.), **DZIAMARSKI** Józef (czł. hon.), **FABISZEWSKI** K..... (czł. dożywotni), **GUTTMAYER** Zygmunt (czł. hon.), **HEJWOWSKI** Antoni Tadeusz (prezes; 193... – IV 1937), **JABŁKOWSKI** Józef (czł. hon.), **KAFFANKE** Wacław (czł. hon.), **KLUCZYŃSKI** St..... (czł. dożywotni), **KOWALSKI** J..... (czł. dożywotni), **KRAUZE** Stefan (czł. hon.), **ADEWSKI** Mieczysław (czł. hon.), **ŁOZIŃSKI** Br..... (czł. dożywotni), **MARTYNOWSKI** A..... (czł. dożywotni), **NAKIELSKI** Stanisław (czł. hon.), **NOWAK** Teodor (czł. hon.), **PFEIFER** Seweryn (czł. hon.), **PODCIECHOWSKI** Stanisław (czł. hon.), **REPSZ** Eugeniusz (czł. hon.), **RICHTER** Wł..... (czł. dożywotni), **ROTCHERTÓWNA** Wanda (czł. hon.), **SUWALSKI** J..... (czł. dożywotni), **TRZESZCZAK** Ignacy (czł. hon.), **WASZKIEWICZ** Franciszek (czł. hon.), **WAWRZYŃKOWSKI** Jan (czł. hon.), **ZALESKI** Karol (czł. hon.).

Adres: Piotrkowska 108 (1930)

Związek powstał najprawdopodobniej w 1911 r. („Łwl”, 1936, nr 13, s. 1: akademie z okazji 25-lecia ???).

1935

– nr 13, z 29 III, s. 1: grupa członków honorowych i dożywotnich Związku, obdarowanych tymi tytułami z okazji 25-lecia istnienia Związku

= Wydział Życia Towarzyskiego

= Związek Kelnerów m. Łodzi

= Związek Kolejarzy

patrz: Związek Pracowników Kolejowych

Adres: Łódź, ul. J. Kilińskiego ..... (sala), Piotrkowska 42 (siedziba; 19...)

= Związek Kominiarzy Województwa Łódzkiego

vel Korporacja Przemysłu Kominiarskiego Województwa Łódzkiego

Powstał w 1899 r.; z podpisu pod zdjęciem)

porównaj: – **CECHY** – Cech Kominiarzy w Łodzi

– **OSOBY** – **BERENDT** J..... (członek), **BURCZYŃSKI** Henryk (v-ce prezesa), **HOFMAN** St..... (członek), **URBAŃSKI** St..... (st. Korporacji), **WALASZEK** J.....

Adres: .....

1934

– nr 2, z 14 I, s. 1: uczestnicy uroczystości poświęcenia nowego sztandaru **Związku Korporacji**, w miejsce poprzedniego z 1905 r., który już mocno się zużył; zdjęcie wykonane na stopniach kościoła MB Zwycięskiej (**6.01.1934**)

s. 4: jak wyżej; Zarząd Związku, rodzice chrzestni, przedstawiciele władz; zdj. wykonane przed siedzibą Związku Masarzy, róg Łąkowej i M. Kopernika

– nr 8, z 25 II, s. 4: Zarząd Związku i kilku jego członków podczas szkolenia w zakresie obrony p-lot; zdjęcie wykonane przed siedzibą Związku przy ul. ....

1935

– nr 15, z 14 IV, s. 2: nowy Zarząd, Komisja Rewizyjna oraz zastępcy członków Zarządu

= Związek Księgowych w Polsce

patrz: **ZWIĄZKI** – pracownicze – Związek Zawodowy Księgowych Województwa Łódzkiego

= Związek Kupców i Przemysłowców Chrześcijan w Łodzi

== oddz. Łódź-Chojny

porównaj: **OSOBY** – **JONES** W..... (wiceprezes), **KOZUBA** ..... (gospodarz Związku), **KRENCJASZ** ..... (prezes), **LADA** ..... (sekr.), **ŁĘGOWSKI** ..... (skarbnik)

= Związek Kupców Spirytusu i Tytoniu w Łodzi

porównaj: **OSOBY** – **ĆWIEKA** Józef (prezes), **EKIELSKI** F..... (czł. zarządu), **PIESTRZYŃSKI** K..... (czł. zarz.)

= Związek Kupców Trzody Chlewnej

porównaj: – **CECHY** – Cech Rzeźniczo-Wędliniarski w Łodzi
– związek Cechów Rzeźniczych Województwa Łódzkiego
– **ZWIĄZKI** – zawodowe – Związek Cechów Rzeźniczych Województwa Łódzkiego

1930

– nr 48, z 23 XI, s. 5: grupa łódzkich handlarzy przy okazałym tuczniku nabytym przez nich

1933

– nr 13, z 26 III, s. 1: przedstawiciele zarządu Związku na zjeździe połączeniowym Cechu Rzeźników i Wędliniarzy w Łodzi i związku Cechów Rzeźniczych Województwa Łódzkiego

= Związek Lekarzy Państwa Polskiego, oddz. w Łodzi

vel Związek Lekarzy Okręgu Łódzkiego

= Związek Majstrów Fabrycznych RP, oddz. w Łodzi

porównaj: **KINA** – „Przedwiośnie”

Adres: Łódź, ul. Żeromskiego 73

Powstał w **maju** 1890 roku. Reaktywowany w lutym 1945 r. (I zebranie organizacyjne odbyło się 18 II 1945 r.; MmŁ, sygn. 208).

BIBLIOGRAFIA:

[1] Muzeum Miasta Łodzi, dokument, sygn. 208

[2] inż. Mühl Franciszek, *Podręcznik techniczny dla mechaników wydany przez Związek Majstrów Fabrycznych, oddz. w Łodzi*. Część I. Łódź 1931.

1930

– nr 20, z 11 V: uroczystość z okazji 40-lecia Związku Majstrów Fabrycznych w Łodzi
s. 1: uczestnicy uroczystości oraz poczty sztandarowe; zdjęcie wykonane na schodach kościoła
s. 2: grono jubilatów Związku

= Związek Majstrów Tkackich

Powstał w 18..... . W tym czasie miał siedzibę w domu na pn-wsch narożniku Piotrkowskiej i Przejazd (dziś J. Tuwima).

= Związek Nauczycielstwa Polskiego, oddz. w Łodzi

porównaj: – **OSOBY** – **BIEŻANOWSKI** ..... (prezes), **BRAUN** Jan Tymoteusz (czł.; kier. SP nr 30), **DUTKIEWICZ** Edward, **MARCZYŃSKI** Jan (czł.; dyr. Gimnazjum im. S. Żeromskiego w Łodzi), **POLAKOWSKI** Józef (prezes Zarz. Grodzkiego; 193...-IX 1939), **WASILEWSKI** Tomasz (prezes)

Adres: Zachodnia 72 (1938).

Związek powstał w lipcu 1930 r., z połączenia Związku Zaw. Nauczycielstwa Polskich Szkół Średnich (ZZNPSŚ; powstał w styczniu 1919 r.) i Związku Polskiego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych (ZPNPSP). Oddział łódzki w 191.....

Skupił przede wszystkim nauczycieli o poglądach lewicowych, negujących narodowo-katolicki kierunek wychowania polskiej młodzieży, co z kolei spowodowało gwałtowną kontrakcję polskiej prawicy z oskarżeniami o szerzenie ideologii komunistycznej na czele, co w pewnym zakresie było uzasadnione. Na przykład w 1936 r. redagowany przez członków ZNP tygodnik „Płomyk” przeznaczony dla starszej młodzieży zaczął wychwalać piórem Wandy Wasilewskiej stalinowski Związek Radziecki, co spotkało się z ostrą reakcją władz i już do wybuchu II wojny światowej Związek był oskarżany jako inicjator o wszystko co złe działo się w polskiej oświacie i na Poli wychowania młodzieży [1].

W okresie II wojny światowej zdelegalizowany, jak wszystkie inne polskie organizacje, przez Niemców. Od października 1939 ZNP zaczął działać w podziemiu pod nazwą „Tajna Organizacja Nauczycielska” (TON), a jej członkowie rozpoczęli organizację tajnego nauczania, które z narażeniem życia prowadzili przez cały okres okupacji niemieckiej.

Pierwsze po zakończeniu okupacji niemieckiej w Łodzi zebranie Zarządu Okręgu ZNP odbyło się 18 II 1945 r., w lokalu przy ul. Piotrkowskiej 149, otrzymanym od Pełnomocnika Rządu RP w Łodzi.

BIBLIOGRAFIA:

[1] *Głos z Jasnej Góry*; [w:] „Łódź w Ilustracji”, 1929, nr 12, ss. 2-3.

1932

– nr 21, z 22 V, s. 3: zjazd okręgowy delegatów ognisk oddziału łódzkiego ZNP (w sali posiedzeń rady Miejskiej w Łodzi, przy ul. Pomorskiej ....)

1933

– nr 21, z 21 V, s. 6: podpis pod zdjęciem: „Uczestnicy Walnego Zjazdu Delegatów ognisk ZNP w Łodzi”; w sali posiedzeń Rady Miejskiej m. Łodzi; w 1. rzędzie zapewne członkowie okręgu łódzkiego ZNP

= **Związek Nauczycielstwa Polskiego, oddział wojewódzki**

= **Związek Niższych Pracowników Pocht, Telegrafów i Telefonów w Polsce, oddz. łódzki**

Adres: ul. Dowborczyków 23 (od kon. 1932)

= **Związek Niższych Funkcjonariuszów Państwowych RP, oddz. łódzki**

W dniu 19 października 1936 r. oddział łódzki święcił 15-lecie istnienia.

1933

– nr 12, z 19 III, s. 1: wojewódzki zjazd Związku; zdj. wykonane w sali nr 1 Sądu Okręgowego w Łodzi (12.03.1933)

= **Związek Ogrodników w Łodzi**

patrz: Centralny Polski Związek Ogrodniczy, oddz. w Łodzi

= **Związek Pocztowców Łódzkich**

vel Związek Pocztowców, oddz. łódzki

= **Związek Polskiego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych w Łodzi**

patrz: Zrzeszenie Nauczycieli Polskich Szkół Początkowych w Łodzi

= **Związek Pracowników Bankowych i Kas Oszczędności, oddz. w Łodzi**

porównaj: ZWIĄZKI – zawodowe – Związek Bankowców w Łodzi (ten sam ???)

Powstał w styczniu 1923 roku.

Adres: Piotrkowska 101 (1938)

1938

– nr 5, z 30 I, s. 2: .....

= **Związek Pracowników Cukierniczych**

= **Związek Pracowników Hotelowych i Kąpielowych**

W grudniu 1928 r. Związek obchodził rocznicę 10-lecia istnienia.

= **Związek Pracowników Inspektoratu Wojewódzkiego Państwowego Zakładu Ubezpieczeń Wzajemnych w Łodzi**

= **Związek Pracowników Instytucji Ubezpieczeń Społecznych w Łodzi**

W 1932 r. oddz. łódzki (czy ogólnopolski ?) obchodził jubileusz 10-lecia działalności.

= **Związek Pracowników Kolejowych**

porównaj: KOMITETY – Komitet Pracowników Kolejowych

Adres: Piotrkowska 92 (luty 1932).

1930

– nr 24, z 8 VI, s. 5: poczet sztandarowy Związku Pracowników Kolejowych przy „Grobie” Nieznanego Żołnierza w Łodzi w dniu poświęcenia nowego sztandaru (1.06.1930)

= Związek Pracowników Komunalnych i Instytucji Użyteczności Publicznej w Polsce, oddz. łódzki

porównaj: **OSOBY** – **MOŃKO** Bronisław (skarbnik)

Adres: ul. G. Narutowicza 49 (1938).

BIBLIOGRAFIA:

[1] AJNENKIEL Eugeniusz, Powstanie, rozwój i działalność Związku Pracowników Komunalnych i Instytucji Użyteczności Publicznej w latach 1918 – 1938. Łódź 1938.

== Oddział ..... w Łodzi (pracowników Ubezpieczalni Społecznej w Łodzi)

Oddział łódzki Związku Pracowników Kas Chorych i Instytucji Ubezpieczeń Społecznych rozpoczął działalność z dniem 1 VII 1922 roku. W szczytowym okresie działalności, w 1929 r., liczył ponad 500 członków, nie licząc akuszerek, które utworzyły osobną sekcję, należąc jednak tylko przejściowo do Związku. Związek znajdował się w kręgu oddziaływania PPS-u (tzw. klasowego ruchu robotniczego). Z tego powodu spotkał się z długoletnimi szykanami władz, po wprowadzeniu w 193... r. komisyjnego zarządu w łódzkiej Kasie Chorych. W wyniku tego zawiesiły działalność prawie wszystkie koła Oddziału łódzkiego.

Z dniem 8 V 1938 r., za zgodą naczelnych władz Związku, oddział łódzki wszedł do oddziału łódzkiego Związku Pracowników Komunalnych i Instytucji Użyteczności Publicznej, jako Oddział nr ... – Pracownicy Ubezpieczalni Społecznej w Łodzi [1].

BIBLIOGRAFIA:

[1] Powstanie, rozwój i działalność Zw. Prac. Komunalnych i Instytucji Użyteczności Publicznej w Polsce, oddz. I w Łodzi, w latach 1918 - 1938. Pod red. Eugeniusza Ajnenkiela i Władysława Baranowskiego. Łódź [1938].

== Oddział II w Łodzi (tramwaje)

Adres: ul. G. Narutowicza 52 (1938)

= Związek Pracowników Notariatu i Hipotek RP

porównaj: – Zrzeszenie Pracowników Notariatu i Hipoteki m. Łodzi
– Zrzeszenie Pracowników i Pracownic Notariatu Województwa Łódzkiego

= Związek Pracowników Państwowej Wytwórni Wódek Nr 3 w Łodzi

Powstał ..... 193.....

1933

– nr 14, z 2 IV, s. 2: grupa członków Związku wraz z dyr. Wytwórni – .....
Parczewskim.

= Związek Pracowników Poczty, Telegrafu i Telefonu w Łodzi

= Związek Pracowników Umysłowych Administracji Wojskowej R.P. Koło w Łodzi

Adres: ul. 11 Listopada 37a (od 17 XI 1934)

= Związek Restauratorów, Hotelarzy i Zawodów Pokrewnych Województwa Łódzkiego

1930

– nr 9, z 2 III, s. 3: bal karnawałowy restauratorów w salach Hotelu (z tego Związku ??)

= Związek Rzemieślników Chrześcijan [d. „Resersa Rzemieślnicza”] w Łodzi

porównaj: – **OSOBY** – **RAABE** Zygmunt (prezes)
– **TOWARZYSTWA** – gospodarcze – Towarzystwo Rzemieślnicze „Resursa”.

Adres: J. Kilińskiego 123.

Powstał ..... 1935 r., w miejsce zbankrutowanego Towarzystwa Rzemieślniczego „Resursa”. Zabiegu tego dokonano z przyczyn formalno-prawnych dla możliwości dalszej działalności „Resursy”, jednak w związku z nasilającą się obsesją antysemicką w Polsce dodano człon „chrześcijan”.

W styczniu 1946 r. zmiana nazwy na Stowarzyszenie Rzemieślnicze „Rzemiosło Łódzkie”, którego statut został zatwierdzony 27 X 1947 roku..

1935

– nr 30, 28 VII, s. 4: podpisanie aktu wykupu budynku „Resursy” przy ul. J. Kilińskiego 123 od Banku Gospodarstwa Krajowego przez Związek; zdjęcie wykonane w gabinecie dyr. BGK, oddz. w Łodzi (VII 1935)

= Związek Rzeźników i Hodowców Trzody

1933

– nr 13, z 26 III, s. 1: uczestnicy zjazdu połączeniowego rzeźników i wędliniarzy z Łodzi i województwa łódzkiego (Związku Cechów Rzeźniczych Województwa Łódzkiego; zdjęcie wykonane przed werandą siedziby Związku Rzeźników w Łodzi (od ul. M. Kopernika) (19.03.1933)

= Związek Subiektów Cukierniczych, oddz. łódzki

Adres: ul. M. Kopernika 6 (1930).

1930

– nr 4, z 27 I, s. 6: przedstawiciele Cechu Mistrzów (Majstrów) Cukierniczych na „opłatku” zorganizowanym przez Związek Subiektów Cukierniczych

= Związek Techników RP, oddz. w Łodzi

patrz: ORGANIZACJE I STOWARZYSZENIA – zawodowe – Stowarzyszenie Techników w Łodzi

f

= Związek Urzędników Miejskich w Łodzi, oddz. łódzki ?

vel (?) Związek Zawodowy Pracowników Miejskich w Łodzi

= Związek Urzędników Poczтовых w Łodzi

Adres: ul. J. Kilińskiego 85, prawa oficyna, I piętro („Hasło Łódzkie”, 1 III 1930)

= Związek Włóknarzy przy Obozie Zjednoczenia Narodowego (OZN) w Łodzi

porównaj: OSOBY – ALGAJER Karol (prezes)

= Związek Zawodowy Dozorców Domowych RP Chrześcijańskiego Zjednoczenia Zawodowego, oddz. łódzki

vel Chrześcijański Związek Dozorców Domowych w Łodzi

= Związek Zawodowy Handlowców Polskich w Łodzi

porównaj: OSOBY – HEJWOWSKI Antoni Tadeusz (prezes, 193...-IV 1937)

Adres: ul. Piotrkowska 108 („Hasło Łódzkie”, 2 III 1930, 1938)

= Związek Zawodowy Handlowców Polskich, oddz. łódzki

Adres ul. Piotrkowska 108 (w latach 1929 – 1939)

= Związek Zawodowy Księgowych Województwa Łódzkiego

vel Związek Księgowych Województwa Łódzkiego

porównaj: – OSOBY – BORYSŁAWSKI Cezariusz, Księgowych w Polsce), GRUSZCZYŃSKI J. ...., (v-ce prezes), JASIŃSKI Wł. .... (czł. zarz.), KÖCHLER B. ...., KOSTOWSKI Symforjan (czł. Zarządu), KONIŃSKI M. ...., KRAUZE S. .... (prezes), MICHAŁOWSKI A. ...., NARUSZKIEWICZ S. ...., RACHWAŁSKI J. ...., STRUPCZEWSKI W. ...., SUWIŃSKI S. ...., WASZKIEWICZ F. ...., PAWLAK F. ....
– SZKOŁY – inne – Studium dla Księgowych w Łodzi

Związek powstał w grudniu 1929 roku. W marcu 1936 r. przyłączył się do Związku Księgowych w Polsce.

1931

– nr 6, z 8 II, s. 6: Zarząd Związku „in corpore”

1932

– nr 13, z 26 III, s. 7: Zarząd i Komisja Rewizyjna Związku z 1931 r. „in corpore” [to samo zdjęcie co w 1931 r.??]

1934

– nr 51, z 23 XII, s. 2: uczestnicy obchodów 5-lecia istnienia Związku z członkami jego prezydium na czele; zdjęcie wykonane w siedzibie Związku (12.12.1934)

1936

– nr 12, z 22 III, s. 1: zjazd zjednoczeniowy Zw. Księgowych w Polsce i Zw. Zaw. Księgowych Województwa Łódzkiego (Łódź, III 1936)

= Związek Zawodowy Maszynistów Kolejowych Parowozowni Łódź-Kaliska

1938

– nr 20, z 15 V, s. 5: .....

= Związek Zawodowy Muzyków Chrześcijan w Łodzi

porównaj: – ORKIESTRY – symfoniczne – Orkiestra Symfoniczna Zw. Zaw. Muzyków Chrześcijan
– OSOBY – CIESIOŁKIEWICZ K..... (prezes Związku)

= Związek Zawodowy Muzyków RP, oddz. łódzki

1929

– nr 1, z 6 I, s. 1: orkiestra Filharmonii w Łodzi „in corpore” podczas koncertu z okazji jubileuszu 10-lecia oddz. łódzkiego Związku Zawodowego Muzyków R.P. (w sali Filharmonii)

= Związek Zawodowy Pielęgniarek, oddz. łódzki

porównaj: SCHRONISKA – Schronisko dla Pielęgniarek Niezdatnych do Pracy

1933

– nr 18, z 30 IV, s. 7: Komitet loterii fantowej zorganizowanej przez oddz. łódzki Związek Zawodowy Pielęgniarek na rzecz Schroniska dla Pielęgniarek Niezdatnych do Pracy

= Związek Zawodowy Polskich Artystów Plastyków, oddz. łódzki

= Związek Zawodowy Położnych RP, oddział w Łodzi

porównaj: OSOBY – JUNGOWA Bronisława (prezesa)

W listopadzie 1937 r. oddział łódzki Związku obchodził jubileusz 10-lecia istnienia. Głównym punktem tych uroczystości było poświęcenie jego sztandaru w kościele p.w. Podwyższenia św. Krzyża przy ul. H. Sienkiewicza. Rodzicami chrzestnymi sztandaru w I parze byli żona wojewody łódzkiego – Krystyna Hauke-Nowak oraz prof. .... Jasiulewicz z Warszawy, członek władz naczelných Związku; w II parze żona prezydenta Łodzi – .... Godlewska oraz lekarz-ginekolog-położnik .... Brzozowski, ze szpitala „Betlejem” przy ul. Podleśnej (ob. M. Skłodowskiej-Curie) w Łodzi („Łwł”, 28 XI 1937, nr 48, s. 2).

1934

– nr 46, z 18 XI, s. 2: członkinie Związku, założycielki w czerwcu 1934 r. związkowego koła LOPP

= Związek Zawodowy Pracowników Farmaceutycznych w Łodzi

= Związek Zawodowy Pracowników Handlowych i Biurowych, oddz. w Łodzi

porównaj: OSOBY – HANEMAN Jan Stefan (sekr.)

= Związek Zawodowy Pracowników Przemysłu Włókienniczego „Praca Polska” w RP, oddz. łódzki

Adres: ul. Główna 10 (192.... – 193....). Wodny Rynek 13 (193.... – IX 1939).

= Związek Zawodowy Pracowników (Robotników) Miejskich Chrześcijańskiego Zjednoczenia Zawodowego, oddz. łódzki

vel (patrz) Związek Zawodowy Robotników Miejskich Chrześcijańskiego Zjednoczenia Zawodowego
porównaj: OSOBY – ŚMIAŁOWSKI Alfred (prezes)

= Związek Zawodowy Pracowników Instytucji Ubezpieczeń Społecznych, oddz. w Łodzi

vel Polski Związek Zawodowy Pracowników Instytucji Ubezpieczeń Społecznych, oddz. w Łodzi

= Związek Zawodowy Pracowników Miejskich w Łodzi

porównaj: OSOBY – KOŁOGURIWOW Konstanty (działacz)

= Związek Zawodowy Pracowników Miejskich Chrześcijańskiego Zjednoczenia Zawodowego, oddz. w Łodzi

porównaj: – OSOBY – ŚMIAŁOWSKI Alfred (prezes oddz.)
– ZWIĄZKI – zawodowe – Związek Zawodowy Robotników Miejskich Ch.Z.Z.

1926

– nr 9, z 28 II, s. 1: uroczystość otwarcia lokalu związkowego przy ul. Zachodniej 66
(13.02.1926)

1927

– nr 5, z 30 I, s. 1: „herbatka” członków Związku Zawodowego Pracowników Miejskich Chrześcijańskiego Zjednoczenia Zawodowego w Domu Ludowym Stow. Robotników Chrześcijańskich przy ul. Przejazd 34

= Związek Zawodowy Pracowników Prywatnych Kolei Dojazdowych [Łódzkich Wąskotorowych Elektrycznych Kolei Dojazdowych] w Łodzi

porównaj: OSOBY – WALTER Jan (kapelmistrz dętej orkiestry związkowej)

Powstał w ..... 192... roku. Skupił pracowników tzw. „kolejek dojazdowych”, czyli spółki akcyjnej podmiejskiej komunikacji tramwajowej – chociaż formalnie była to kolejka wąskotorowa – funkcjonującej w Łodzi p.n. „Łódzkie Wąskotorowe Elektryczne Koleje Dojazdowe”. Pierwszym przewodniczącym został wybrany .....

= Związek Zawodowy Pracowników Przemysłu Spożywczego RP

porównaj: OSOBY – RAPALSKI Stanisław (sekr.; 1918 – 1930)

– Związek Zawodowy Pracowników Użyteczności Społecznej, oddział w Łodzi

porównaj OSOBY – ŁABUDZIŃSKI Marian (prezes)

– Związek Zawodowy Robotników i Robotnic Przemysłu Włóknistego w Polsce (PPS)

porównaj: – OSOBY – SZCZERKOWSKI Antoni (przew.)

Adres: J. Narutowicza 50.

Powstał w listopadzie 1919 r. w Łodzi. Był najważniejszym na obszarze województwa łódzkiego ze związków stowarzyszonych w pepesowskiej (PPS) centrali związkowej p.n. Związek Stowarzyszeń Zawodowych w Polsce powstałej w 1929 roku.

Jednym z jego twórców i długoletnim przewodniczącym był pabianicki działacz związkowy Antoni Szczerkowski (od 1919 r.; również przewodniczący jego pabianckiego oddziału), a wiceprzewodniczącymi – Emil Zerbe (od 1926) i Leonard Zajdel (od 1934), sekretarzem – Adam Walczak (od 1934).

W dniach 16-17 X 1938 w Łodzi odbył się X Zjazd tego Związku.

BIBLIOGRAFIA:

- [1] Sprawozdanie z 4-go Zjazdu Delegatów (I-go Ogólno-Krajowego) Zw. Zaw. Robotników i Robotnic Przem. Włóknistego w Polsce, odbytego w Łodzi, w dniach 23 i 24 listopada 1919. Oprac. A.S. [Antoni Szczerkowski]. Łódź-Pabianice 1920.
- [2] Statut Zw. Zaw. Robotników i Robotnic przem. Włóknistego w Polsce. [Łódź] 1920.
- [3] Sprawozdanie z działalności Zw. Zaw. Robotników i Robotnic przem. Włóknistego w Polsce za okres 1923, 1924, 1925. Łódź 1926.
- [4] Taryfa płac robotników przemysłu włókienniczego. Wyd.: Zw. Zaw. Robotników i Robotnic Przem. Włóknistego w Polsce. [W-wa] 1933.

= Związek Zawodowy Robotników Miejskich Chrześcijańskiego Zjednoczenia Zawodowego

porównaj: – OSOBY – JEZERSKI Stanisław (prezes; 193...-1939)
– ZWIĄZKI – zawodowe – Związek Zawodowy Pracowników Miejskich CH. Z.Z.

Adres: ul. Zachodnia 66 (od 13 II 1926)

= Związek Zawodowy Robotników Przemysłu Włókienniczego „Praca”

Adres: Wodny Rynek 13 (od ok. 1935)

W 1935 r. oddano do użytku nową siedzibę Związku przy Wodnym Ryнку 13, która powstała ze składek członków Związku. W latach 195... – 199... budynek był siedzibą Zarządu Okręgu „Łódź” Związku zawodowego Pracowników Przemysłu Włókienniczego, Odzieżowego i Skórzanego.

1935

– nr 15, z 14 IV, s. 7: rysunek przedstawiający budynek Związku przy Wodnym Ryнку 13

= Związek Zawodowy Techników

= **Związek Zawodowy Transportowców, oddz. łódzki**

= **Żydowski Związek Literatów i Dziennikarzy w Łodzi**

- inne

= **Polski Związek Zachodni, oddz. łódzki**

porównaj: – **OSOBY – HOFMANOWA** ..... (działaczka), **RING** Jan (inż., prezes oddz.)

Adres: ul. Gdańska 19 (1936–1939)

Polska organizacja patriotyczna powstała na bazie Związek Obrony Kresów Zachodnich z inspiracji MSZ i MSW.

Założona w październiku 1921 r. przez działaczy Komitetu Obrony Górnego Śląska pn. (ZOKZ) jako Związek Obrony Kresów Zachodnich. W 1934 r. przekształcony w Polski Związek Zachodni.

= **Polski Związek Zachodni, oddz. wojewódzki łódzki**

Organizacja założona w październiku 1921 r. przez działaczy Komitetu Obrony Górnego Śląska (ZOKZ) podówczas p.n. Związek Obrony Kresów Zachodnich z inspiracji MSZ i MSW. W 1934 r. zmiana nazwy na Polski Związek Zachodni.

= **Związek Cechów Rzeźniczych Województwa Łódzkiego**

Adres (w 19... r.): Łódź, ul. Kopernika 46.

= **Związek Obrony Kresów Wschodnich, oddz. łódzki**

porównaj: **OSOBY – MILKER** Aleksander (członek)

= **Związek Obrony Kresów Zachodnich, oddz. łódzki**

patrz: **ZWIĄZKI** – inne – Polski Związek Zachodni, oddz. łódzki

= **Związek Obrony Kresów Zachodnich, oddz. wojewódzki**

patrz: **ZWIĄZKI** – inne – Polski Związek Zachodni, oddz. wojewódzki

= **Związek Ociemniałych, oddział w Łodzi**

porównaj: – **KOMITETY** – Komitet Opieki nad Dzieckiem Ociemniałym przy Szkole Specjalnej Nr 82 w Łodzi
– **OSOBY – PIETRASIK** Stefan (ociemniały muzyk)

= **Związek Emerytów Państwowych, oddział w Łodzi**

porównaj: **OSOBY – DOLEWSKI** ..... (prezes)

= **Związki Głuchoniemych, oddział w Łodzi**

porównaj: Komitet Opieki nad Głuchoniemymi w Łodzi

= **Związek Harcerstwa w Łodzi**

patrz: **HARCERSTWO w Łodzi**

= **Związek Harcerstwa Polskiego, Komenda Łódzka**

patrz: **HARCERSTWO w Łodzi**

= **Związek Inwalidów Pracy, oddział łódzki**

porównaj: **OSOBY – DARFEL** Fr..... (czł. Zarządu), **DZWONKOWSKI** T..... (czł. Zarządu),
KMIECIK ..... (członek Zarządu)

Adres (w 19.... r.): Łódź, ul. Piotrkowska 73.

= **[Związek] Komitet Kupców Tytoniowych i Spirytusowych [w Łodzi]**

patrz: **KOMITETY** – Komitet Kupców Tytoniowych i Spirytusowych [w Łodzi]

= **Związek Kół Oświatowych w Łodzi (oddz. w Łodzi ?)**

= **Związek Kólek Rolniczych**

= **Związek (Zrzeszenie ?) Lokatorów, oddz. w Łodzi**

= Związek Łowiecki

patrz: ..... – hobbystyczne – Polski Związek Łowiecki

= Związek Niewidomych w Łodzi

porównaj: – **OSOBY** – **PIETRASIK** Stefan (sekr.), **TOBIS** Adam (prezes)

Adres: ul. Fr. Żwirki 20 (I i II piętro)

Statut Związku został zatwierdzony 6 września 1937 r. i na jego bazie Związek rozpoczął działalność w grudniu tego samego roku. W tym momencie liczył 50. członków, w tym pięć kobiet.

Jako podstawowe cele działalności określono: pomoc ociemniałym i opieka nad nimi, organizowanie własnych pracowni [warsztatów rzemieślniczych], organizacja świetlic i różnych rozrywek kulturalnych.

Pierwszym prezesem Związku został wybrany Adam Tobis a sekretarzem Stefan Pietrasik, z zawody nauczyciel gry fortepianowej i stroiciel fortepianów [1].

W lokalu związkowym przy ul. Fr. Żwirki 20 na I piętrze zorganizowano świetlicę środowiskową, w której ustawiono fortepian, szafy biblioteczne z książkami w alfabecie Braille'a oraz radio. Na II piętrze powstały pracownie rzemieślnicze: produkcji wycieraczek z sizalu, szczoteczki i pędzli wszelkiego rodzaju, urządzono usługowy gabinet masażu. Innymi źródłami dochodu członków Związku jest wypożyczanie po 10 groszy krzesłek do gości parkowych (ogółem 400 sztuk) w parku im. H. Sienkiewicza i im. ks. J. Poniatowskiego. Tu zatrudniono rodziny ociemniałych; sprzedaż kalendarzy i koncerty ociemniałych muzyków.

BIBLIOGRAFIA:

[1] RUDNICKI Henryk, *Ludzie wiecznych ciemności*; [w:] „Łódź w Ilustracji”, 25 VI 1939, nr 25, ss. 1-2.

= Związek Obrony Kresów Zachodnich, oddz. łódzki

porównaj: – **OSOBY** – **AUGUSTYNOWICZOWA** ....., **JĘDRZYCKI** Bolesław, **KUKULAK** ..... (skarbnik), **MRÓWCZYŃSKI** ....., **NOWICKA** Helena (przew.), **PODRYGALSKI** Bronisław, **RING** Jan (inż.; prezes), **SAMOBORSKI** Erasm (v-ce prezes), **SZUBERT** ....., **ZUCHOWSKI** .....

– **ZWIĄZKI** – Polski Związek Zachodni,

Adres: ul. H. Sienkiewicza 20 (??)

Polska organizacja patriotyczna, założona w październiku 1921 r. przez działaczy Komitetu Obrony Górnego Śląska pn. Związek Obrony Kresów Zachodnich (ZOKZ). W 1934 r. przekształcony w Polski Związek Zachodni.

Jedną z form działalności Związku było organizowanie koloni letnich dla dzieci Polonii niemieckiej. Brał w tej akcji również oddział łódzki organizując kolonie letnie w podłódzkich miejscowościach np. we wsiach Dzierżązna k. Zgierza, Moskule, ...

=== Koło przy Sp. Akc. „S. Rosenblatt” w Łodzi

1935

– nr 15, z 14 IV, s. 3: akademie zorganizowana przez Koło zakładowe; widok ogólny sali i zgromadzonych

= Związek Obrony Kresów Zachodnich, oddz. wojewódzki

porównaj: **OSOBY** – **PODRYGALSKI** Bronisław (prezes)

Po 1934 r. – Polski Związek Zachodni.

= Związek Obrony Pracowników

porównaj: **OSOBY** – **JANISZEWSKI** Kazimierz (przewod.)

= Związek Okręgowy Straży Pożarnych Powiatu Łódzkiego

Związek Straży Pożarnych RP z dniem 28 XI 1933 r. uzyskał status Stowarzyszenia Wyższej Użyteczności Publicznej na mocy rozporządzenia Rady Ministrów z tego dnia.

Organem Zarz. Głównego ZSP był wydawany od 1914 r. w Warszawie miesięcznik „Przegląd Pożarniczy”

= Związek Organizacji i Kółek Rolniczych, oddz. łódzki

= Związek Pań Domu, oddz. łódzki

porównaj: **OSOBY** – **KLESOWA** ..... (działaczka), **LUTOSTAŃSKA** ..... (działaczka), **MANDUKOWA** Izabela (działaczka), **MOGILNICKA** Stefania (działaczka), **SZOBEROWA** ..... (działaczka),

Adres: oddz. łódzki: Piotrkowska 108 (1936)

Powstał w 193... Związany z **obozem piłsudczykowskim**. Celem działalności Związku było skupienie polskich kobiet i kształtowanie ich aktywnego życia w gospodarce Polski pod kątem narodowym (kupowania przede wszystkim polskich towarów). Wspomaganie poprzez szkolenia i wydawane broszury w zakresie nowoczesnego i racjonalnego prowadzenia domów.

W dniu 23 marca 1938 r. miał miejsce w Łodzi Ogólnopolski Zjazd Związku. Rangę tego spotkania podniosła obecność delegata wojewody łódzkiego – Aleks. Hauke-Nowaka, jego żony, wiceprezydenta miasta – Antoniego Pączka oraz ordynariusza diecezji łódzkiej – bp Wincentego Tymienieckiego.

1938

- nr 14, z 3 IV, s. 2: – widok ogólny sali obrad (sala Rady Miejskiej przy ul. Pomorskiej 16) ogólnopolskiego Zjazdu Związku, z gronem gości honorowych w pierwszym rzędzie
- .....

= Związek Pracy dla Państwa, oddz. w Łodzi

patrz: ORGANIZACJE I STOWARZYSZENIA – ..... – „Legion Młodych”, oddz. w Łodzi

= Związek Towarzystw Gimnastycznych „Sokół” w Polsce, okręg Łódź

patrz: TOWARZYSTWA – sportowe – .....

= Związek Wojewódzki Straży Pożarnych w Łodzi

patrz: ZWIĄZKI – inne – Związek Straży Pożarnych Województwa Łódzkiego

1932

- nr 47, z 20 XI, s. 7: uczestnicy kursu dla mechaników I stopnia, zorganizowanego przez Związek w V oddz. Straży Pożarnej przy Zjedn. Zakł. Włókienniczych K. Scheiblera i L. Grohmana

= Związek Zachodni

patrz: ZWIĄZKI – inne – Polski Związek Zachodnich, oddz. wojewódzki
– Związek Obrony Kresów Zachodnich, oddz. wojewódzki

= Związek Związków Zawodowych, oddz. łódzki

Utworzony 25 V 1931 z połączenia Centralnej Federacji Pracy i Konfederacji Związków Zawodowych, części centrali Zjednoczenia Klasowych Związków Zawodowych i części Związków Zawodowych „Praca”[1].

BIBLIOGRAFIA:

[1] (Haas L., Organizacje związkowe..., s. ....; poz. ....)

14. ZWIERZYŃCE

patrz: – OGRODY – Ogród Zoologiczny
– PARKI – „Helenów” – zwierzyńiec

c.d. w przygotowaniu